

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli **XXX**
[...](2018) **XXX** draft

OZNÁMENIE KOMISIE

Usmernenia pre vnútroštátne súdy, ako odhadom stanoviť, aká časť zvýšenia ceny bola prenesená na nepriameho odberateľa

Usmernenia pre vnútroštátne súdy, ako odhadom stanoviť, aká časť zvýšenia ceny bola prenesená na nepriameho odberateľa

1. ÚVOD

1.1. Cieľ a rozsah pôsobnosti

1. Cieľom týchto usmernení je poskytnúť vnútroštátnym súdom, sudcom a iným zainteresovaným stranám žaloby o náhradu škody za porušenia článkov 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) praktické usmernenie týkajúce sa spôsobu, ako odhadnúť, aká časť zvýšenia ceny bola prenesená. Stanovujú sa v nich najmä hospodárske zásady, metódy a terminológia týkajúca sa prenesenia, okrem iného aj pomocou niekoľkých príkladov. Ďalej sú tieto usmernenia určené na to, aby pomohli pri určovaní zdrojov dôležitých dôkazov, či je žiadosť o sprístupnenie primeraná, a pri posudzovaní vyhlásení strán o prenesení a akéhokolvek ekonomického znaleckého posudku, ktorý môže byť predložený súdu.
2. Právnym základom týchto usmernení je článok 16 smernice o náhrade škody¹. Sú nezáväzné a nemenia sa nimi existujúce pravidlá podľa právnych predpisov EÚ ani právnych predpisov členských štátov. Vnútroštátny súd preto nie je povinný ich dodržiavať. Týmito usmerneniami súčasne nie je dotknutá judikatúra Súdneho dvora Európskej únie.
3. V týchto usmerneniach sa ako v referenčnom zdroji osvedčených postupov uvádzajú relevantné parametre, ktoré možno zohľadniť pri posudzovaní ekonomických dôkazov dôležitých pre posúdenie prenesenia zvýšenia ceny. Vychádzajú z príslušných hospodárskych štúdií, ktoré zhromaždila Komisia a dopĺňajú príručku o vyčíslení náhrady škody pri žalobách o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článkov 101 alebo 102 ZFEÚ (ďalej len „praktická príručka“)², ktorá je súčasťou oznámenia Komisie o vyčíslení náhrady škody za porušenie antitrustových predpisov pri žalobách o náhradu škody³. Zatiaľ čo praktická príručka je zameraná na zvýšenie ceny, v týchto usmerneniach sa podrobnejšie rieši najmä prenesenie takýchto zvýšení cien⁴. Praktická príručka a tieto usmernenia by sa mali vykladať spoločne⁵.
4. Ako sa vysvetľuje v bodoch **Error! Reference source not found.** a nasl. ďalej, tieto usmernenia môžu byť užitočné, keď sa porušiteľ na svoju obhajobu proti nároku odvoláva na prenesenie (ďalej len „štít“) alebo keď nepriamy odberateľ požaduje náhradu škody od porušiteľa odvolávajúc sa na prenesenie zvýšenia ceny

-
1. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie, Ú. v. EÚ L 349/1, 5.12.2014.
  2. Komisia, pracovný dokument útvarov Komisie – Praktická príručka o vyčíslení škody pri žalobách o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, 11. 6. 2013, SWD(2013) 205.
  3. Oznámenie Komisie o vyčíslení škody pri žalobách o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, Ú. v. EÚ C 167/19, 13.6.2013.
  4. V praktickej príručke sa prenesenie rieši iba stručne, a to v odsekoch 161 – 171.
  5. Tieto usmernenia sú zamerané na prenesenie zvýšenia ceny v súvislosti s porušením článku 101 ZFEÚ. Môžu však byť aj referenčným zdrojom osvedčených postupov pri žalobe o náhradu škody pred vnútroštátnymi súdmi utrpenej v dôsledku porušenia článku 102 ZFEÚ, napr. prehnane vysoké ceny, za predpokladu, že sa dostatočne zohľadnia osobitosti normy o zneužití dominantného postavenia podľa článku 102 ZFEÚ.

NÁVRH

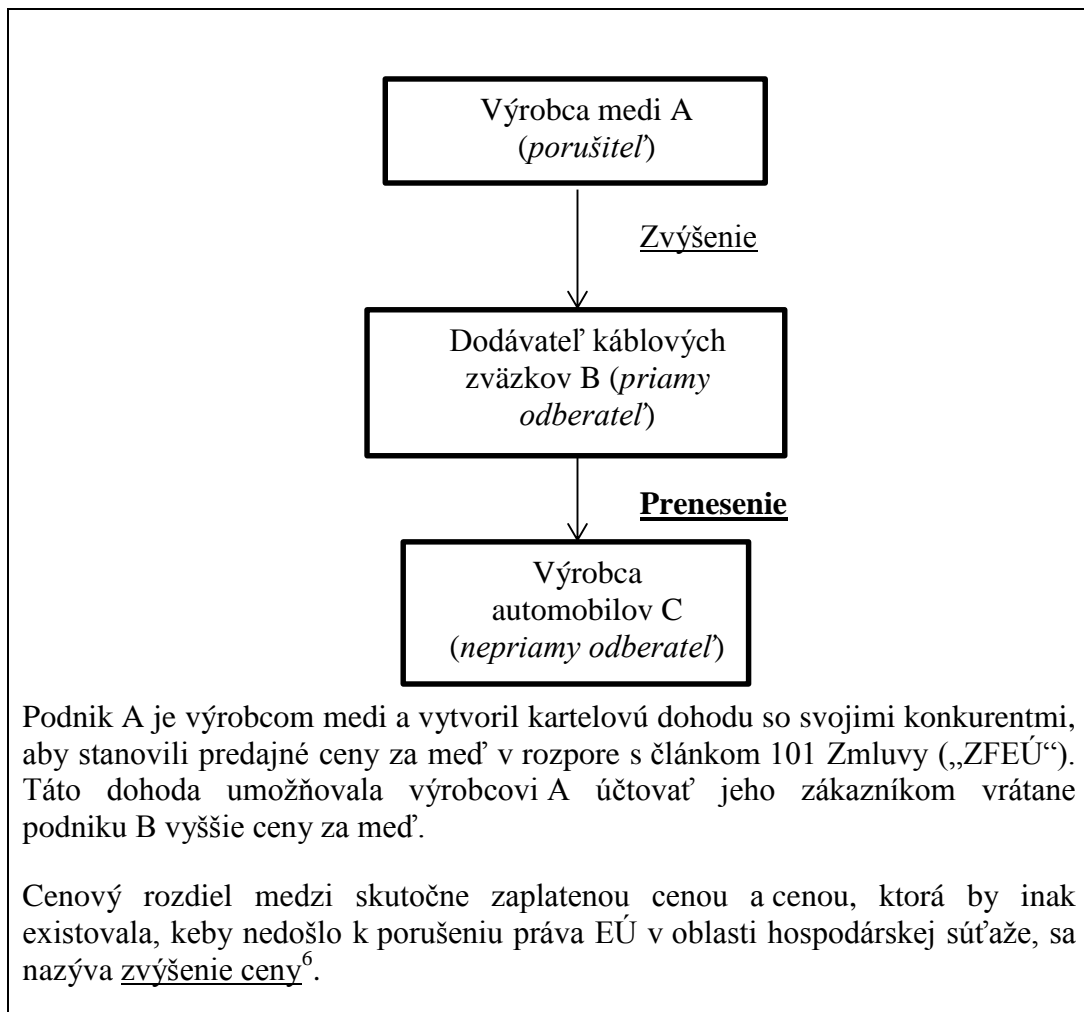
(ďalej len „meč“). Tak ako pri každej žalobe o náhradu škody však bude miera, do akej musí súd posúdiť skutkový stav veci, závisieť od spôsobu, akým žalobca podá žalobu, a od povahy námietky vznesenej žalovaným. Napríklad v niektorých prípadoch žalobca nemôže žiadať náhradu za ušlý zisk v dôsledku objemového efektu z dôvodu dodatočnej zložitosti, ktorú to môže predstavovať. Avšak nárok zo strany nepriameho odberateľa voči porušiteľovi bude obvykle zahŕňať zváženie prenesenia, keďže je to podstatné pre tento nárok.

- Podobne spôsob, akým by chcel súd pristupovať k posúdeniu a odhadu prenesenia bude pravdepodobne ovplyvnený povahou a veľkosťou nároku. Výber z rôznych hospodárskych metód a prístupov vysvetlených v usmerneniach by mal byť primeraný prejednáwanej veci. To, čo môže byť primerané z hľadiska rozsahu požadovaných údajov a nákladov na odbornú analýzu na nárok vo výške 20 miliónov EUR, nemusí byť primerané pre nárok vo výške 200 000 EUR.

1.2. Čo je prenesenie zvýšenia ceny?

- Prenesenie zvýšenia ceny môže nastať na rôznych úrovniach dodávateľského reťazca. Je znázornené v **Error! Reference source not found.** ďalej s odkazom na hypotetický príklad.

Rámček 1: Prenesenie zvýšenia ceny za meď

6. Pozri článok 2 ods. 20 smernice o náhrade škody.

Podnik B je dodávateľom automobilových súčiastok a meď, ktorú kúpil od výrobcu A, používa na výrobu káblových zväzkov, ktoré predáva výrobcovi automobilov C. Po zvýšení ceny za meď, ktoré je dôsledkom kartelu, výrobca B takisto zvýši svoje predajné ceny za káblové zväzky, ktoré dodáva výrobcovi C. Toto správanie predstavuje prenesenie zvýšenia ceny, v tomto prípade z B na C. Podľa vymedzenia pojmov v smernici o náhrade škody možno výrobcu A označiť za *porušiteľa*, podnik B za *priameho odberateľa* a výrobcu C za *nepriameho odberateľa*⁷.

7. Ak priamy odberateľ úplne alebo čiastočne prenesie zvýšenie ceny na nepriameho odberateľa, nepriamy odberateľ bude nielen čeliť cenovému vplyvu, ale v mnohých prípadoch sa zníži aj jeho dopyt. Toto zníženie sa označuje ako objemový efekt. Jeho právne a hospodárske dôsledky sa podrobnejšie opisujú ďalej. Jednoducho povedané, vždy keď sa zvýšenie ceny prenesie, môže sa stať, že nepriamy odberateľ bude nakupovať menej od priameho odberateľa a následne predávať menej nepriamym odberateľom na nižšom stupni dodávateľského reťazca.
8. Zvýšenie ceny sa môže preniesť na celý dodávateľský reťazec a dotknúť sa výrobkov alebo služieb. Napríklad v nadväznosti na hypotetický prípad znázornený v rámečku **Error! Reference source not found.** vyššie, výrobca automobilov C mohol podobne zvýšiť ceny, ktoré účtoval svojmu zákazníkovi, nezávislému maloobchodnému predajcovi automobilov D. Následne predajca D mohol takisto zvýšiť svoju koncovú spotrebiteľskú cenu za vozidlo, v ktorom sa nachádza meď, ktorej sa kartel týka. C, D a koncoví spotrebiteľia sú nepriamymi odberateľmi v zmysle vymedzenia pojmov v smernici o náhrade škody⁸.

1.3. Štruktúra usmernení

9. S odkazom na právne zásady, ustálenú judikatúru a ustanovenia v smernici o náhrade škody sa v týchto usmerneniach stanovuje právny rámec uplatniteľný na prenesenie. V krátkom právnom oddiele sú zhrnuté procesné pravidlá a nástroje, podľa ktorých môžu vnútroštátne súdy zohľadniť prenesenie zvýšenia ceny pri žalobách o náhradu škody. Právny rámec spája právo EÚ s vnútroštátnou praxou. V tejto súvislosti musia sudcovia venovať osobitnú pozornosť zásade účinnosti a zásade rovnocennosti⁹. To znamená, že musia uplatňovať vnútroštátne pravidlá takým spôsobom, že uplatňovanie prakticky neznemožňuje alebo nadmerne nesťažuje výkon práva na úplnú náhradu škody spôsobenej v dôsledku porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže (zásada účinnosti)¹⁰. Po druhé, sudcovia musia mať na pamäti, že vnútroštátne pravidlá a postupy, ktoré sa týkajú konaní o žalobách o náhradu škody spôsobenej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ, nesmú byť pre domnelé poškodené osoby menej priaznivé ako pravidlá a postupy, ktoré platia pre podobné konania o žalobách o náhradu škody v dôsledku porušenia vnútroštátneho práva (zásada rovnocennosti).

7. Pozri článok 2 ods. 2, 23 a 24 smernice o náhrade škody.

8. Podľa článku 2 ods. 24 smernice o náhrade škody „nepriamy odberateľ“ je fyzická alebo právnická osoba, ktorá získala produkty alebo služby, ktoré boli predmetom porušenia práva hospodárskej súťaže, alebo produkty či služby odvodené od takéhoto tovaru či služby, alebo produkty či služby, ktoré obsahujú takýto tovar či služby, nie priamo od porušiteľa, ale od priameho odberateľa alebo následného odberateľa.“

9. Pozri článok 4 smernice o náhrade škody.

10. Pokiaľ ide o právo na úplnú náhradu škody, pozri bod **Error! Reference source not found.** a nasl.

10. V hlavnom oddiele týchto usmernení sa rieši ekonomika prenesenia, konkrétne ekonomická teória a metódy kvantifikácie relevantné na účely odhadu prenesenia. Časť o ekonomickej teórii sa zameriava na teoretické pojmy, ktoré sú základom prenesenia a stanovujú sa v nej faktory, ktoré naň môžu mať vplyv. V časti o hospodárskej kvantifikácii sa uvádzajú rôzne prístupy a metódy na kvantifikáciu účinkov prenesenia.

2. PRÁVNY RÁMEC

2.1. Prenesenie zvýšenia ceny a právo na úplnú náhradu škody

11. Pravidlá smernice o náhrade škody týkajúce sa prenesenia zvýšenia ceny sú zakotvené v zásade kompenzácie, ktorá je základom celej smernice o náhrade škody¹¹. Dva prvky tejto zásady majú významné dôsledky pre prenesenie zvýšenia ceny. Po prvé, na základe ustálenej judikatúry Súdneho dvora EÚ to znamená, že „[k]aždá osoba tak má právo domáhať sa súdnou cestou náhrady spôsobenej škody, ak existuje príčinná súvislosť medzi takouto škodou a kartelovou dohodou alebo postupom zakázaným článkom 101 ZFEÚ“^{12, 13}. Po druhé, žalobcovia, ktorí utrpeli takúto škodu, majú nárok na úplnú náhradu škody, ktorú treba chápať ako umiestnenie osoby do situácie, v ktorej by táto osoba bola, keby nedošlo k porušeniu¹⁴.
12. V súvislosti s prenesením zvýšenia ceny sa v smernici o náhrade škody uvádza, že „každá osoba“ zahŕňa priamych aj nepriamych odberateľov¹⁵. Napríklad v hypotetickom prípade uvedenom v **Error! Reference source not found.** vyššie, výrobca káblových zväzkov B, ako priamy odberateľ, a výrobca automobilov C, ako nepriamy odberateľ, môžu požadovať náhradu škody od výrobcu medi A, ako porušiteľa. Aj ďalší nepriami odberatelia na nižšom stupni dodávateľského reťazca majú nárok na náhradu škody od porušiteľa. Ako sa uvádza v bode **Error! Reference source not found.**, bol by to nezávislý predajca áut D a koncoví spotrebitelia v hypotetickom príklade v rámčeku 1.
13. Treba poznamenať, že prvky zásady kompenzácie, t. j. právo každej osoby domáhať sa náhrady spôsobenej škody príčinne súvisiacej s porušením práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, sa uplatňuje aj na priamych a nepriamych *dodávateľov* porušiteľa. V smernici o náhrade škody sa uvádza situácia kartelu kupujúceho ako príklad, pri ktorom by škoda mohla byť dôsledkom nižšej ceny, ktorú zaplatili porušitelia svojim dodávateľom¹⁶.

11. Pozri článok 1 ods. 1 a článok 3 ods. 1 smernice o náhrade škody.

12. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 5. júna 2014 vo veci C-557/12 (*Kone*) EU:C:2014:1317, bod 22 s odkazom na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 13. júla 2006 vo veci C-295/04 (*Manfredi*) EU:C:2006:461, bod 61.

13. Samotná Komisia včas pripomenula, že Súdny dvor kladie „dôraz na zásadu kompenzácie škody a že uvádza, že náhradu škody by mala dostať každá poškodená osoba, ktorá vie preukázať dostatočnú príčinnú súvislosť s porušením“, pozri Bielu knihu Komisie o žalobách o náhradu škody pre porušenie antitrustových pravidiel ES, v Bruseli 2. apríla 2008, KOM(2008) 165 v konečnom znení, s. 7.

14. Článok 3 ods. 2 smernice o náhrade škody, prvá veta.

15. Článok 12 ods. 1 smernice o náhrade škody.

16. Pozri odôvodnenie 43 smernice o náhrade škody. Treba však poznamenať, že aj dodávatelia môžu byť nepriaznivo ovplyvnení v situácii kartelu predávajúceho, a to vtedy, ak porušiteľom dodávajú menej v dôsledku objemového efektu.

14. Úplná náhrada sa vzťahuje na náhradu za skutočnú škodu (*damnum emergens*) a za ušlý zisk (*lucrum cessans*), plus úhradu úrokov¹⁷. Skutočná škoda vo všeobecnosti znamená zmenšenie majetku osoby a ušlý zisk znamená nárast majetku, ku ktorému by bolo došlo, ak by neexistovalo konanie spôsobujúce škodu¹⁸. V súvislosti s prenesením zohráva toto rozlišovanie osobitnú úlohu, pokiaľ ide o charakteristické hospodárske účinky a ich právnu klasifikáciu. Všeobecné pravidlo je uvedené ďalej.
- Cenový vplyv sa týka zvýšenia ceny ako nárastu ceny, ktorú priamy alebo nepriamy odberateľ musel zaplatiť za výrobok alebo služby v dôsledku porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže¹⁹. Spadá do kategórie skutočnej škody a je súčasťou škody, ktorá sa v smernici o náhrade škody označuje ako škoda, ktorá vznikla zvýšením ceny²⁰. Priamy alebo nepriamy odberateľ však môže byť schopný preniesť zvýšenie ceny na nižšie stupne dodávateľského reťazca, a tým znížiť (čiastočné prenesenie) alebo odstrániť (úplné prenesenie) svoju skutočnú škodu. Pri určovaní skutočnej škody v prípade prenesenia budú vnútroštátne sudy musieť určiť škodu, ktorá vznikla zvýšením ceny, ktorá zostane na danej úrovni dodávateľského reťazca.
  - Objemový efekt znamená ušlý zisk v dôsledku zníženého predaja, ktorý je výsledkom prenesenia, t. j. nižší objem predaja v dôsledku zvýšenia ceny. Môže byť vymáhateľný ako ušlý zisk²¹.
15. Zatiaľ čo v smernici o náhrade škody sa rozlišuje medzi skutočnou škodou v dôsledku zvýšenia ceny na jednej strane a ušlým ziskom v dôsledku zníženého predaja na strane druhej, medzi základným cenovým vplyvom a objemovým efektom existuje prirodzená súvislosť. Preto ak sa prenesenie stane relevantným, mali by sa vziať do úvahy oba účinky a ich vzájomné pôsobenie. Hospodárske metódy, ako to urobiť, sú uvedené ďalej.

2.2. Scenáre, v ktorých sa súd zaoberá otázkami prenesenia

16. V konaniach o žalobách o náhradu škody založených na porušení práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže sa vnútroštátne sudy obvykle zaoberajú prenesením zvýšenia ceny v dvoch scenároch.
17. Po prvé, porušiteľ sa na svoju obhajobu proti nároku môže odvolávať na prenesenie, t. j. tvrdiť, že žalobca znížil svoju skutočnú škodu jej prenesením, celkom alebo čiastočne, na svojich vlastných zákazníkoch²². Táto situácia, v ktorej možno prenesenie opísať ako štít, je znázornená ďalej v **Error! Reference source not found.** s odkazom na nárok priameho odberateľa. Treba poznamenať, že obhajobu založenú na prenesení možno uplatniť aj proti nárokom nepriamych odberateľov na nižších stupňoch dodávateľského reťazca.

17. Pozri druhú vetu článku 3 ods. 2 smernice o náhrade škody.

18. Návrh generálneho advokáta Capotortiho z 12. septembra 1979 vo veci 238/78 (*Ireks-Arkady*) ECLI:EU:C:1979:203, bod 9.

19. Odôvodnenie 39 smernice o náhrade škody.

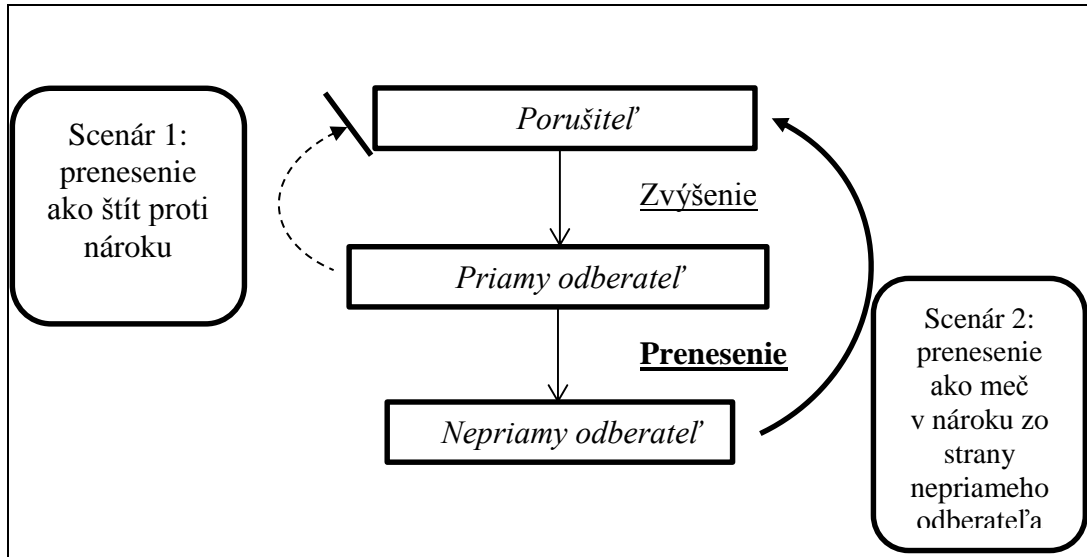
20. Článok 12 ods. 2 smernice o náhrade škody.

21. Pozri článok 12 ods. 3 smernice o náhrade škody.

22. Pozri odôvodnenie 39 smernice o náhrade škody.

18. Po druhé, nepriami odberatelia môžu svoje žaloby o náhradu škody založiť na tvrdení, že priami odberatelia od porušiteľov preniesli zvýšenie ceny (alebo jej časti) na nich a že preto utrpeli škodu. V takomto scenári možno prenesenie opísať ako meč. Tento scenár je takisto znázornený v **Error! Reference source not found.** ďalej.

Rámček 2 Typické scenáre prenesenia

19. Ak sa prenesenie zvýšenia ceny použije ako ochrana proti žalobe založenej na porušení práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, žalovaný spravidla musí preukázať, že žalobca preniesol zvýšenie ceny²³. Toto dôkazné bremeno súvisí s existenciou a rozsahom prenesenia zvýšenia ceny. Ak je obhajoba založená na prenesení úplne alebo čiastočne úspešná, žalobca môže naďalej požadovať náhradu za ušlý zisk vyplývajúci z prenesenia²⁴. V tomto prípade je dôkazné bremeno objemového efektu súvisiaceho s prenesením na žalobcovi.

²⁰ V smernici o náhrade škody sú zahrnuté aj osobitné pravidlá pre druhý scenár, v ktorom nepriamy odberateľ tvrdí, že utrpel škodu v dôsledku prenesenia zvýšenia ceny. Dôkazné bremeno preukázania existencie a rozsahu takéhoto prenesenia spravidla závisí od nepriameho odberateľa, ktorý žiada o náhradu škody od porušiteľa. V smernici o náhrade škody sa však uznávajú praktické problémy, ktorým čelí tento typ žalobcu na nižších stupňoch dodávateľského reťazca²⁵. S cieľom odstrániť praktické prekážky pre nepriamych odberateľov sú v smernici o náhrade škody zahrnuté pravidlá, ktoré im uľahčujú splnenie dôkazného bremena. Týkajú sa vyvrátiteľných zákonných domniek, predovšetkým článok 14 ods. 2 smernice o náhrade škody,²⁶ a skutkových domniek založených na typickom priebehu udalostí, napr. v článku 14 ods. 1 smernice o náhrade a odôvodnení 41 smernice o náhrade sa uvádza, že v dôsledku podmienok, v ktorých podniky

23. Pozri druhú vetu článku 13 smernice o náhrade škody.

24. V článku 12 ods. 3 smernice o náhrade škody sa stanovuje, že pravidlami o prenesení nie je dotknuté právo poškodenej strany domáhať sa a získať náhradu za ušlý zisk v dôsledku úplného alebo čiastočného prenesenia zvýšenia ceny.

25. Odôvodnenie 41 smernice o náhrade škody.

26. V článku 14 ods. 2 smernice o náhrade škody sa stanovuje osobitná domnienka pre nároky nepriameho odberateľa a podrobnejšie sa opisuje v ods. **Error! Reference source not found.** a nasl.

NÁVRH

pôsobia, môže v rámci obchodných postupov existovať možnosť preniesť zvýšenie ceny na nižšie stupne dodávateľského reťazca. V článku 17 ods. 2 smernice o náhrade škody sa stanovuje všeobecnejšia domnienka, že kartelové porušenie spôsobuje škodu.

21. Skutkové domnienky možno definovať v súlade s vnútroštátnym právom s odvolaním sa na ekonomiku a typický vývoj na trhu vrátane poznatku, že v určitých odvetviach je obchodnou praxou, že zvýšenia cien sa prenášajú na nižšie stupne dodávateľského reťazca.²⁷
22. Táto skutková domnienka okrem toho tvorí základ pre právnu domnienku, ktorú možno nájsť v článku 14 ods. 1 smernice o náhrade škody. Nepriamy odberateľ môže za podmienok, ktoré sa tu stanovujú, využívať vyvrátiteľnú domnienku, podľa ktorej sa usudzuje, že žalobca (t. j. priamy odberateľ) preukázal, že došlo k preneseniu z priameho odberateľa na nepriameho odberateľa. Podmienky stanovené v článku 14 ods. 2 smernice o náhrade škody, ktoré má žalobca preukázať, sú tieto:
  - a) žalovaný sa dopustil porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže;
  - b) v dôsledku porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže došlo k zvýšeniu ceny pre priameho odberateľa žalovaného a
  - c) nepriamy odberateľ kúpil tovar alebo služby, ktoré boli predmetom porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, alebo že kúpil tovar či služby odvodené od tovaru a služieb, ktoré boli predmetom porušenia alebo ktoré obsahovali tovar alebo služby, ktoré boli predmetom porušenia.
23. Táto domnienka sa neuplatňuje, ak narušiteľ môže uspokojivo a vierohodne preukázať, že zvýšenie ceny nebolo prenesené na nepriameho odberateľa alebo že na neho nebolo prenesené úplne.²⁸ Ak narušiteľ spĺňa túto normu, dôkazné bremeno je na žalobcovi, bez toho, aby bolo dotknuté uplatňovanie skutkovej domnienky.
24. V dôsledku zásady kompenzácie, postupu prenesenia zvýšenia ceny a uvedených domnienok je možné, že existujú súbežné nároky odberateľov na rôznych stupňoch dodávateľského reťazca. V takých situáciách by sa vnútroštátne sudy mali snažiť vyhnúť nadmernej náhrade škody, ako aj nedostatočnej náhrade škody.²⁹ To možno okrem iného dosiahnuť náležitým zohľadnením všetkých žalôb o náhradu škody, ktoré súvisia s rovnakým porušením práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, rozsudkov vyplývajúcich z takýchto žalôb o náhradu škody a príslušných informácií vo verejnej sfére vyplývajúcich z presadzovania práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže v príslušnom prípade.³⁰ Napríklad ak na súdoch rôznych členských štátov prebiehajú súvisiace konania, vnútroštátne sudy môžu uplatniť

---

27. Pozri článok 14 ods. 1 smernice o náhrade škody a odôvodnenie 41 smernice o náhrade škody.

28. Pozri poslednú vetu článku 14 ods. 2 smernice o náhrade škody.

29. Pozri článok 12 ods. 1, článok 12 ods. 2 a článok 15 smernice o náhrade škody.

30. Pozri článok 15 ods. 1 smernice o náhrade škody.

článok 30 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012³¹, na ktoré sa odkazuje v smernici o náhrade škody.³² V tomto článku sa stanovuje, že vnútroštátne sudy, ktoré nezačali konať ako prvé, môžu prerušiť konanie alebo za určitých okolností odmietnuť vykonávať svoju právomoc.

25. Vnútroštátne sudy by mali využívať aj primerané procesné prostriedky, ktoré majú k dispozícii na základe vnútroštátneho práva. Zlúčenie nárokov je nástroj uvedený v smernici o náhrade škody.³³ V závislosti od vnútroštátneho právneho systému možno použiť aj iné nástroje, ako sú intervencie tretích strán a pravidlá týkajúce sa prerušenia.

2.3. Úloha dôkazov

26. Právne posúdenie prenesenia obvykle vyžaduje komplexnú skutkovú a ekonomickú analýzu. Zatiaľ čo získanie potrebných dôkazov vo všeobecnosti tvorí dôležitý prvok v každom konaní o žalobe o náhradu škody spôsobenej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ, úloha dôkazov o prenesení sa líši v závislosti od uvedených scenárov a miery, do akej sa uplatňuje domnienka³⁴. Posúdenie a získavanie dôkazov sa určujú na základe rôznych skutočností, ktoré sú relevantné a dostupné pre posúdenie prenesenia. Napríklad vývoj skutočných cien účtovaných priamym odberateľom po zvýšení ceny možno priamo stanoviť prostredníctvom cenníkov predložených stranami.
27. Cieľom smernice o náhrade škody je zabezpečiť účinné vykonávanie práv a rovnosť prostriedkov stanovením pravidiel na vyžadovanie sprístupnenia dôkazov. Takéto pravidlá sa uplatňujú v oboch uvedených scenároch. Pokiaľ ide o scenár, v ktorom sa prenesenie používa na obhajobu, v článku 13 smernice o náhrade škody sa konkrétne uvádza, že žalovaný môže odôvodnene požadovať sprístupnenie od žalobcu alebo od tretích strán. Pokiaľ ide o scenár, v ktorom nepriamy odberateľ požaduje náhradu škody, v článku 14 ods. 1 smernice o náhrade škody sa stanovuje, že tento nepriamy nadobúdateľ môže odôvodnene požadovať sprístupnenie od žalovaného alebo od tretích strán. Takéto sprístupnenie môže byť obzvlášť dôležité, pretože odberateľ spravidla znáša dôkazné bremeno preukázania existencie a rozsahu prenesenia, ako sa uvádza vyššie.
28. Uvedené pravidlá o sprístupňovaní obmedzujú žiadosti o sprístupnenie v rozsahu, v akom strana, ktorá znáša dôkazné bremeno preukázania existencie a rozsahu prenesenia môže len „primerane“ žiadať sprístupnenie. Pri zohľadnení všeobecných pravidiel o sprístupnení stanovených v článku 5 smernice o náhrade škody môže vnútroštátny súd požadovať, aby žiadajúca strana preukázala, že škoda, ktorá vznikla zvýšením ceny, bola prenesená priamym odberateľom na nepriameho odberateľa. Žiadajúca strana musí okrem toho použiť skutočnosti, ktoré sú jej primerane dostupné. V rámci prenesenia to znamená informácie zhromaždené v priebehu obchodovania s druhou stranou alebo informácie primerane dostupné od tretích strán, napríklad poskytovateľov informácií o trhu.

---

31. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 20.12.2012, s. 1).

32. Pozri odôvodnenie 44 a článok 15 ods. 2 smernice o náhrade škody.

33. Odôvodnenie 44 smernice o náhrade škody.

34. Pozri bod **Error! Reference source not found.** a nasl. vyššie.

29. V prvej vete článku 5 ods. 3 smernice o náhrade škody sa stanovuje zásada proporcionality v tom zmysle, že od vnútroštátnych súdov sa vyžaduje, aby „obmedzili sprístupnenie dôkazov len na to, čo je primerané“. Táto zásada je dôležitá pre správu vecí v žalobách o náhradu škody spôsobenej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ. Ako už bolo uvedené, sudcovia uplatňujú vnútroštátne procesné pravidlá a musia venovať osobitnú pozornosť zásade účinnosti a zásade rovnocennosti. Avšak v tomto právnom rámci zásada proporcionality stanovená v prvej vete článku 5 ods. 3 smernice o náhrade škody umožňuje sudcom uplatňovať pravidlá sprístupnenia s cieľom zohľadniť náklady a prínosy nariadenia požadovaného sprístupnenia. To napríklad znamená, že sudcovia môžu dospieť k záveru, že dôkazy predložené stranami im už umožňujú odhadnúť, aká časť zvýšenia ceny bola prenesená, namiesto zhromažďovania ďalších údajov. V závislosti od nástrojov dostupných podľa vnútroštátneho práva môžu okrem toho vymenovať vlastných ekonomických expertov alebo zúžiť otázky, ktorými sa vymenovaní experti majú zaoberať. Podrobnejšie usmernenia možno nájsť v kapitole **Error! Reference source not found.** ďalej.
30. Dôkazy sa môžu od druhej strany požadovať prostredníctvom vnútroštátneho súdu, a to pod jeho prísnu kontrolou. Žiadosť sa musí týkať konkrétnych dôkazov alebo kategórií dôkazov. Avšak za predpokladu, že vnútroštátny súd zväži všeobecné zásady proporcionality a ochrany legitímneho záujmu, ako sa uvádza v článku 5 ods. 3 smernice o náhrade škody, môžu byť strane, ktorá musí preukázať účinky prenesenia, poskytnuté aj niektoré dôverné informácie. Pri nariadení sprístupnenia takýchto informácií je nevyhnutné, aby súd mal zavedené opatrenia na ochranu dôverných informácií. Príkladmi takýchto opatrení môže byť výmena informácií prostredníctvom kruhov dôvernosti alebo prostredníctvom dátových miestností, kde zástupcovia strán získajú prístup k dôverným informáciám relevantným pre daný prípad³⁵.
31. Sprístupnenie dôkazov, ktoré sa nachádzajú v spisoch orgánov hospodárskej súťaže, by mohlo byť potenciálne relevantné pre kvantifikáciu zvýšenia ceny, ale vo všeobecnosti je menej relevantné v súvislosti s prenesením (najmä preto, že prenesenie zvýšenia ceny sa týka cenového správania odberateľov, o ktorých obvykle v spise orgánov hospodárskej súťaže nie sú zahrnuté žiadne informácie). Ako sa stanovuje v článku 6 ods. 10 smernice o náhrade škody, sprístupnenie dôkazov od orgánu hospodárskej súťaže je len opatrením poslednej inštancie.
32. Typ dôkazov potrebných na preukázanie a kvantifikáciu prenesenia bude vo veľkej miere závisieť od použitej hospodárskej metódy. Ako sa podrobnejšie uvádza ďalej, strany vo všeobecnosti môžu založiť svoju analýzu na ekonomickej teórii a kvantitatívnej ekonómii. Preto bez ohľadu na skutočnosť, že existujú iné spôsoby kategorizácie, dôkazy sú obvykle rozdelené na kvalitatívne a kvantitatívne dôkazy. V samotnej smernici o náhrade škody sa výslovne uvádza, že „dôkazy“ sú všetky druhy dôkazných prostriedkov, ktoré sú prípustné na vnútroštátnom súde³⁶. To by mohlo zahŕňať tieto dôkazy:

35. Komisia používa dátové miestnosti s cieľom poskytnúť stranám v prípadoch fúzií a porušenia antitrustových pravidiel prístup k dôverným informáciám, pozri napríklad pracovný dokument útvarov Komisie „Osvedčené postupy pre predkladanie dôkazov a zhromažďovanie údajov v prípadoch týkajúcich sa uplatňovania článkov 101 a 102 ZFEÚ a v prípadoch fúzií“, odsek 47.

36. Pozri článok 2 ods. 13 smernice o náhrade škody, v ktorej sa výslovne objasňuje, že „dôkazy“ zahŕňajú dokumenty a všetky ďalšie predmety obsahujúce informácie, bez ohľadu na to, na akom nosiči sa tieto informácie uchovávajú.

NÁVRH

- kvalitatívne dôkazy obsahujúce napr. i) zmluvy, ii) interné dokumenty o obchodnom správaní alebo cenových stratégiách, iii) finančné a účtovné správy, iv) svedecké výpovede, v) znalecké posudky, ako aj vi) odvetvové správy a trhové štúdie,
  - kvantitatívne dôkazy týkajúce sa najmä údajov na použitie ekonometrických techník³⁷, ako sú i) predajné ceny, maloobchodné ceny a koncové spotrebiteľské ceny príslušného výrobku alebo služby a porovnateľných výrobkov alebo služieb, ii) finančné správy, iii) znalecké posudky, iv) ceny stanovené nariadením, v) objem predaja, vi) rabaty, ako aj vii) iné vstupné náklady a nákladové prvky.
33. Ako možno vyvodit' z neúplných zoznamov vyššie, určité druhy dôkazov sa môžu kvalifikovať ako kvalitatívne aj kvantitatívne dôkazy, napríklad finančné správy a znalecké posudky.
34. Napokon, ako sa uvádza v článku 15 ods. 1 smernice o náhrade škody, žaloby o náhradu škody týkajúce sa rovnakého porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže a súvisiacich rozsudkov môžu takisto tvoriť zdroj informácií relevantných pre kvantifikáciu prenesenia.

2.4. Kvantifikácia prenesenia: Právomoc odhadnúť

35. V článku 12 ods. 5 smernice o náhrade škody sa od členských štátov výslovne vyžaduje, aby zabezpečili, aby vnútroštátne súdy mali v súlade s vnútroštátnymi pravidlami právomoc odhadom stanoviť, aká časť zvýšenia ceny bola prenesená. Takáto právomoc sa vzťahuje na všetky vplyvy prenesenia, t. j. cenový a objemový. To vyplýva aj z článku 17 ods. 1 smernice o náhrade škody, ktorý sa všeobecnejšie uplatňuje na kvantifikáciu škody.
36. Keď členské štáty túto právomoc do svojich vnútroštátnych právnych predpisov zavedú, musia vziať do úvahy pravidlá a zásady stanovené v smernici o náhrade škody a v príslušnej judikatúre Súdneho dvora. Vnútroštátne súdy musia primerane použiť svoje procesné nástroje. Ako už bolo uvedené, musia najmä uplatňovať pravidlá týkajúce sa dôkazného bremena a miery preukázania, aby sa neohrozila úplná účinnosť článku 101 ZFEÚ.
37. Napríklad na základe zásady účinnosti Súdny dvor vo veci *Kone* rozhodol, že obeť účinkov tzv. cenového dáždnika („umbrella pricing“) môžu získať náhradu škody spôsobenej porušením práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, pričom uviedol, že úplná účinnosť článku 101 ZFEÚ by bola spochybnená, keby sa vnútroštátnym právom kategoricky a bez ohľadu na osobitné okolnosti prejednávanej veci vylúčilo ich právo na náhradu spôsobenej škody. Ďalej sa v uvedenom prípade zdôrazňuje, že judikatúra EÚ a smernica o náhrade škody sú relevantné pre posúdenie príčinnej súvislosti v žalobách o náhradu škody za porušenie práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. Tento aspekt je dôležitý, pokiaľ ide o prenesenie zvýšenia ceny, pretože skutkové a právne otázky príčinnej súvislosti obvykle vznikajú vtedy, keď priamy odberateľ porušiteľa údajne úplne alebo čiastočne preniesol zvýšenie ceny na nepriameho odberateľa.

---

37. Ekonometrické techniky sú podrobnejšie vysvetlené v oddiele **Error! Reference source not found.** ďalej a v dodatku 2.

38. Podobne keď vnútroštátne súdy v súlade s vnútroštátnymi pravidlami odhadom stanovujú výšku škody a výšku podielu zvýšenia ceny, ktorá bola prenesená, ako sa stanovuje v smernici o náhrade škody, musia dodržiavať uvedené zásady rovnocennosti a účinnosti. Pokiaľ ide o právomoc odhadom stanoviť, znamená to, že vnútroštátne súdy nemôžu odmietnuť predloženie informácií o prenesení, pretože strany nie sú schopné presne kvantifikovať vplyvy prenesenia.
39. Okrem toho právomoc odhadom stanoviť, ako sa uvádza v článku 12 ods. 5 smernice o náhrade škody a v článku 17 ods. 3 smernice o náhrade škody, vyžaduje, aby vnútroštátne súdy po prvé založili svoje posúdenie na primerane dostupných informáciách a po druhé aby sa usilovali o aproximáciu výšky podielu prenesenia, ktorá je prijateľná. Vyplýva to zo smernice o náhrade škody, v ktorej sa zdôrazňuje existencia informačných asymetrií a uznáva sa, že škodu sotva možno kvantifikovať s dokonalou presnosťou³⁸. V praxi sa vnútroštátne súdy budú musieť spoliehať na domnienky.³⁹
40. Zásada úplnej náhrady škody však vyžaduje, aby vnútroštátne súdy poskytli najlepší odhad. Článkami 101 a 102 ZFEÚ sa poskytuje každej osobe, ktorá je obeťou porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, právo byť v situácii, v ktorej by táto osoba bola, keby k porušeniu nedošlo (pozri bod **Error! Reference source not found.** vyššie), nič viac a nič menej. Z toho dôvodu sa v článku 15 ods. 1 smernice o náhrade škody stanovuje, že je potrebné zabrániť nedostatočnej náhrade škody, ako aj nadmernej náhrade škody.
41. Výkon odhadu podlieha vnútroštátnym právnym predpisom. V skutočnosti niekoľko členských štátov už má pravidlá, ktoré zodpovedajú právomoci odhadom stanoviť, ktorá sa stanovuje v smernici o náhrade škody⁴⁰.

3. EKONOMICKÁ TEÓRIA PRENESENIA

3.1. Prehľad

42. Prenesenie zvýšenia ceny a súvisiace cenové a objemové vplyvy vyplývajú z motivácie podniku reagovať na zvýšenie jeho nákladov zvýšením cien. Počiatočné zvýšenie ceny možno chápať ako zvýšenie vstupných nákladov pre priameho odberateľa. Na odhad účinkov prenesenia by súd musel zvážiť, ako by takéto zvýšenie nákladov ovplyvnilo 1) ceny stanovené priamym odberateľom na nadväzujúcom trhu a 2) objem dodávaný priamym odberateľom.
43. Vnútroštátne súdy odhadujú prenesenie založené na okolnostiach konkrétneho prípadu. Pre súd však môže byť dôležité všeobecné chápanie ekonomickej teórie prenesenia a súvisiacich účinkov, a to z niekoľkých dôvodov. Po prvé, ekonomická

---

38. Pozri odôvodnenie 46 smernice o náhrade škody. Na riešenie takýchto otázok smernica o náhrade škody zahŕňa okrem iného pravidlá o sprístupnení (pozri body **Error! Reference source not found.** a nasl. ďalej), možnosť požiadať o pomoc od vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v súlade s článkom 17 ods. 3 smernice o náhrade škody a povinnosť zohľadniť iné konania týkajúce sa rovnakého porušenia (pozri bod **Error! Reference source not found.** ďalej).

39. Praktická príručka, odsek 16. Všeobecný prístup ku kvantifikácii škody v prípadoch hospodárskej súťaže sa vymedzuje aj v odsekoch 11 – 20 praktickej príručky.

40. Napríklad v Spojenom kráľovstve vnútroštátne súdy kvantifikujú škodu „uplatnením rozumnej predstavivosti a postupom „širokej sekery““ (*Gibson/Pride Mobility Products Ltd* [2017] CAT 9), v Holandsku vnútroštátny súd udeľujúci náhradu škody kvantifikuje výšku škody v rozsahu, v akom je to možné (pozri článok 612 *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) a odhaduje ju spôsobom, ktorý najlepšie vyhovuje charakteristikám škody (pozri článok 6:97 *Burgerlijk Wetboek*).

teória poskytuje súdu rámec, v ktorom je možné hodnotiť kvantitatívne a kvalitatívne dôkazy. Takéto dôkazy sú ďalej vysvetlené v oddiele **Error! Reference source not found.** Po druhé, najmä v počiatkovej fáze konania môže ekonomická teória pomôcť sudcom pri rozhodovaní v súvislosti so sprístupnením údajov alebo informácií posudzovaním ich významu. Napokon, aj teoretické alebo koncepčné úvahy môžu tvoriť základ pre rozoznanie dôveryhodnosti a spoľahlivosti rôznych ekonomických vysvetlení, ktoré sú základom prepojenia medzi zvýšením ceny a prenesením na podnet strán.

44. V smernici o náhrade škody sa nerozlišuje medzi škodami spôsobenými 1) zvýšenými cenami (cenové vplyvy) a prenesením tohto zvýšenia ceny a 2) zníženou kvalitou výrobkov alebo obmedzenou inováciou (iné než cenové vplyvy) a potenciálnymi vplyvmi takýchto škôd pozdĺž celého dodávateľského reťazca. Tieto usmernenia nezahŕňajú prenesenie v kontexte iných než cenových vplyvov.
45. Podľa ekonomickej teórie sa existencia a rozsah účinkov prenesenia, t. j. súvisiaci cenový vplyv a objemový efekt, určujú celým radom faktorov⁴¹. Medzi tieto faktory patrí:
  - i) charakter vstupných nákladov⁴², ktoré podliehajú zvýšeniu ceny (či sú tieto náklady pevné alebo variabilné, či sa porušením zvyšujú tieto náklady len pre jedného zákazníka alebo všetkých zákazníkov na danom trhu);
  - ii) charakter dopytu po výrobkoch, ktorý pociťujú priami alebo nepriami zákazníci (najmä prepojenie medzi dopytom a cenovou úrovňou);
  - iii) charakter a intenzita konkurenčnej interakcie medzi podnikmi na trhu, na ktorom pôsobia priami a nepriami zákazníci, a
  - iv) ako sa podrobnejšie uvádza v prílohe 1, iné prvky, ako charakteristika zákazníkov (spotrebitelia alebo podniky), podiel rôznych vstupov podniku ovplyvnených zvýšením ceny, odberateľská sila, vertikálna integrácia priamych a nepriamych zákazníkov, cenová regulácia alebo načasovanie rozhodnutí o cenách uskutočnených na rôznych úrovniach dodávateľského reťazca⁴³.
46. Po prvé, charakter vstupných nákladov priameho odberateľa na základe zvýšenia ceny ovplyvňuje to, či a v akom rozsahu môže byť toto zvýšenie ceny prenesené. Keď má zvýšenie ceny vplyv na náklady priameho odberateľa, ktoré sa nelíšia v závislosti od vstupného množstva (t. j. pevné náklady), pravdepodobne nebude prenesené, pretože takéto náklady obvykle nemajú vplyv na stanovenie cien priameho odberateľa, aspoň nie v krátkodobom horizonte.⁴⁴ Naopak, ak má zvýšenie ceny vplyv na náklady priameho odberateľa, ktoré sa skutočne líšia

---

41. Dôvody, prečo by faktory uvedené v bode **Error! Reference source not found.** mohli byť dôležité pri určovaní existencie a stupňa cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením a objemového efektu súvisiaceho s prenesením, sú vysvetlené v tomto oddiele. Podrobnejšie vysvetlenie vplyvu každého faktora je uvedené v dodatku I spolu s vysvetlením štandardného mechanizmu tvorby cien.

42. Toto sa ďalej vysvetľuje v dodatku I.

43. Načasovanie rozhodnutí o cenách môže okrem iného ovplyvniť časový horizont porušenia a potenciálne oneskorený časový harmonogram prenesenia zvýšenia cien.

44. Z dlhodobého hľadiska však pevné náklady môžu mať vplyv na analýzu strategických rozhodnutí podniku, napríklad na úpravu jeho výrobných kapacít, čo zase môže ovplyvniť následný (krátkodobý) mechanizmus tvorby cien.

v závislosti od vstupného množstva (t. j. variabilné náklady), pravdepodobne bude prenesené, aspoň do určitej miery. Je to spôsobené tým, že hraničné náklady (podkategória variabilných nákladov) obvykle ovplyvňujú rozhodnutia priameho odberateľa o určovaní cien.⁴⁵

47. Po druhé, dopyt po výrobkoch, ktorý pociťuje priamy zákazník, ovplyvňuje úroveň prenesenia. Štandardný mechanizmus tvorby cien vychádza zo skutočnosti, že dopyt, ktorý podnik pociťuje (t. j. množstvo, ktoré predáva), klesá, keď podnik zvyšuje svoju cenu. Rozsah, v akom priamy odberateľ zvýši svoju vlastnú cenu v prípade zvýšenia ceny závisí od toho, či dopyt na takúto zmenu ceny reaguje výrazne alebo nie. Napríklad, ak má priamy odberateľ monopolné postavenie a dopyt, ktorý pociťuje, je rovnako citlivý na zmenu cien na všetkých cenových úrovniach, obvykle sa prenesie polovica zvýšenia ceny. Ak dopyt, ktorý monopolný subjekt pociťuje, „viac a viac“ klesá (t. j. narastajúcim tempom), keď sa zvýši cena, priamy odberateľ obvykle prenesie najviac polovicu zvýšenia ceny. Naopak, keď dopyt, ktorý takýto monopolný subjekt pociťuje, klesá „menej a menej“ (t. j. klesajúcim tempom), keď sa zvýši cena, priamy odberateľ obvykle prenesie viac ako polovicu zvýšenia ceny.
48. Po tretie, charakter a intenzita konkurenčnej interakcie medzi podnikmi na trhu, kde pôsobia zákazníci porušiteľa, ovplyvňuje aj úroveň prenesenia. Je dôležité mať na pamäti, že vplyv zvýšenej hospodárskej súťaže na mieru prenesenia závisí od toho, či počiatočné zvýšenie ceny ovplyvňuje iba priameho zákazníka (t. j. zvýšenie ceny pre konkrétny podnik) alebo aj konkurentov priameho zákazníka (t. j. zvýšenie ceny v celom odvetví). Ak zvýšenie ceny ovplyvňuje iba jedného priameho odberateľa, ktorý ostro konkuruje ostatným priamym odberateľom, prenesenie je menej pravdepodobné v porovnaní so situáciou, keď jediný ovplyvnený priamy odberateľ čelí slabej hospodárskej súťaži. Ak však dôjde k zvýšeniu ceny v celom odvetví, veľký počet konkurujúcich priamych odberateľov spravidla uprednostní vyššiu mieru prenesenia tohto zvýšenia ceny v porovnaní s trhmi, pre ktoré je charakteristická slabšia hospodárska súťaž⁴⁶.
49. V niekoľkých rozhodnutiach vnútroštátnych súdov pri žalobách o náhradu škody sa zdôraznil význam zváženia toho, ako dopyt reaguje na zmeny cien, intenzitu hospodárskej súťaže a či sú konkurenti priameho zákazníka ovplyvnení zvýšením ceny alebo nie⁴⁷.
50. Po štvrté, ako sa uvádza v bode **Error! Reference source not found.** a v dodatku 1, za určitých okolností môžu rozhodujúcu úlohu v mechanizme tvorby cien priameho odberateľa zohrávať iné prvky, a teda aj pri prenesení zvýšenia ceny priamym odberateľom. Napríklad tieto prvky môžu ovplyvniť nielen rozsah cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením, ale aj objemový efekt (napr. prenesenie

45. Pozri aj usmernenia na posudzovanie horizontálnych fúzií podľa nariadenia Rady o kontrole koncentrácií medzi podnikmi, Ú. v. EÚ C 31, 5.2.2004, bod 80.

46. Tieto prognózy z ekonomickej teórie sú ďalej znázornené a vysvetlené v príklade 3 v kapitole **Error! Reference source not found.**

47. Pokiaľ ide o príklady rozsudkov, v ktorých sa rieši význam dynamiky trhu a to, ako dopyt reaguje na zmeny cien, pozri napríklad Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor), rozhodnutie z 28. júna 2011, vec č. KZR 75/10 (*ORWI*) body 59 a 69, a Krajský súd v Düsseldorf, rozhodnutie z 19. novembra 2015, vec č. 14d O 4/14 (*nemecké autosklo*), bod 221. Význam stupňa hospodárskej súťaže a to, či sa počiatočné zvýšenie ceny týka konkrétneho podniku alebo celého odvetvia, sa okrem toho rieši aj v mnohých rozsudkoch vnútroštátnych súdov, pozri napríklad dánsky rozsudok, Námorný a obchodný súd, vec č. V 15/01, *EKKO*, (2002), a španielsky rozsudok, Najvyšší súd, rozhodnutie zo 7. novembra 2013, vec č. 5819/2013 (*Nestlé a i./Ebro Puleva*).

na jeden výrobok môže ovplyvniť aj ceny iných výrobkov predávaných priamym odberateľom, ak sú tieto výrobky navzájom zameniteľné), alebo keby sa takéto vplyvy prejavili [napr. oneskorené prenesenie zvýšenia ceny alebo prípad, keď by sa priamy odberateľ, ktorý by čelil nákladom na úpravu svojich cien, mohol rozhodnúť nepreniesť malé zvýšenie ceny kvôli takýmto tzv. adaptačným nákladom („menu costs“)]. Ďalší prvok, ktorý by mohol byť dôležitý pre kvantifikáciu prenesenia zvýšenia ceny je to, či vstup ovplyvnený zvýšením ceny predstavuje veľký alebo malý podiel variabilných nákladov priameho odberateľa. Niektoré z týchto faktorov posudzovali aj vnútroštátne súdy v prípadoch týkajúcich sa prenesenia⁴⁸.

51. Napokon je dôležité poznamenať aj to, že uvedené faktory súčasne ovplyvňujú výsledok scenára prenesenia a že ich vzájomná závislosť by sa takisto mala vziať do úvahy. Relatívny význam každého faktora sa však môže líšiť od prípadu k prípadu.
52. Existencia a rozsah prenesenia súvisia so stratou predaja, ktorá vo všeobecnosti sprevádza akékoľvek zvýšenie cien. Ako sa uvádza vyššie, túto stratu predaja možno charakterizovať ako objemový efekt. Objemový efekt vzniká preto, lebo odberateľ obvykle pociťuje klesajúcu dopytovú krivku. Ak sa počiatočné zvýšenie ceny preniesie na nižšie stupne dodávateľského reťazca, na všetkých úrovniach vertikálneho reťazca vznikne objemový efekt. Preto keď nárok zahŕňa náhradu škody za objemové efekty, súdy by mali odhadnúť aj takýto vplyv.
53. Ako sa uvádza vyššie, každá obeť porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže môže požadovať úplnú náhradu spôsobenej škody príčinne súvisiacej s porušením. Pri odvolávaní sa na prenesenie je dôležité posúdenie objemového efektu s cieľom kvantifikovať škody vyplývajúce zo zvýšenia ceny. Odhad celkových škôd jednoduchým odpočítaním cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením od vplyvu prenesenia vedie k podhodnoteniu škody spôsobenej priamym alebo nepriamym zákazníkom, keďže objemový efekt sa neberie do úvahy.
54. Strata objemu vyplývajúca zo zvýšenia ceny je ovplyvnená citlivosťou dopytu, ktorý odberateľ pociťuje, a tým, ako konkurenti odberateľa reagujú na zvýšenie ceny. Napríklad ak odberateľ pociťuje nepružný dopyt, t. j. jeho zákazníci sú len v malej miere citliví na zvyšovanie cien, zvyšovanie cien vedie k relatívne malému poklesu predaného objemu. Ak sa neuskutočnia iné zmeny, bude to viesť k menšiemu objemovému efektu než v prípade pružnejšieho dopytu. Ak však po zvýšení ceny zvýšia svoje ceny aj konkurenti odberateľa, mohlo by to tiež znížiť vplyv odberateľovho zvýšenia cien na jeho predaj.⁴⁹

---

48. Pokiaľ ide o príklad, v ktorom sa zvažuje, či je prenesenie pravdepodobné, keď vstup ovplyvnený zvýšením ceny predstavuje malý podiel variabilných nákladov priameho odberateľa, pozri napríklad francúzsky rozsudok, odvolací súd v Paríži, rozhodnutie z 27. februára 2014, vec č. 10/18285 (*DOUX/Ajinomoto & CEVA*). Tento rozsudok je okrem toho ďalej vysvetlený v **Error! Reference source not found.**

49. Ak svoju cenu zvýši len odberateľ, jeho zákazníci by mohli začať nakupovať od konkurencie. Ak však do určitej miery zvýšia svoje ceny aj konkurenti, zmena by bola pre zákazníkov menej atraktívna, a tak by sa celkový predaj prvého odberateľa mohol znížiť v menšej miere. Treba však poznamenať, že ak niektorí alebo všetci zákazníci reagujú na celotrhové zvýšenie cien tým, že celkom prestanú kupovať výrobok, objemový efekt by mohol byť ešte väčší ako v prípade zvýšenia ceny jediného odberateľa.

3.2. Príklady

55. Príklad 1 ďalej znázorňuje zvýšenie ceny pre konkrétny podnik na trhu so silnou hospodárskou súťažou.

Príklad 1

Situácia: Na tom istom príslušnom trhu je 10 výrobcov jablkového džúsu. Dodávateľ jabĺk jedného z výrobcov je zapojený do cenového kartelu. Výrobca jablkového džúsu žiada o náhradu škody vzniknutej v dôsledku zvýšenia ceny. Žalovaný (dodávateľ jabĺk) sa však na svoju obhajobu odvoláva na prenesenie a tvrdí, že výrobca jablkového džúsu preniesol celé zvýšenie ceny na nepriamych odberateľov.

Analýza: Výrobca jablkového džúsu, ktorý čelí zvýšeniu ceny, je v silnej konkurencii s deviatimi ďalšími spoločnosťami na výrobu a dodávku jablkového džúsu. Pre spotrebiteľov sú všetky výrobky predávané týmito desiatimi spoločnosťami pomerne rovnorodé. Vzhľadom na to, že ostatní výrobcovia nezískavajú jablká od členov kartelu, ale sú schopní ich kúpiť za nižšiu cenu inde, výrobca, ktorý musí nakupovať od kartelu, je v porovnaní so svojimi konkurentmi v konkurenčnej nevýhode. Schopnosť výrobcu jablkového džúsu preniesť zvýšenie ceny by preto bola obmedzená vzhľadom na skutočnosť, že pri prenesení zvýšenia ceny, a to hoci len čiastočnom, by prišiel o predaj (a zisk) voči svojim konkurentom. Čím silnejšia je konkurencia medzi 10 výrobcami jabĺk, tým viac je obmedzená schopnosť preniesť zvýšenie nákladov. Preto v tomto scenári priamy zákazník obvykle nie je schopný preniesť zvýšenie nákladov (zvýšenie ceny).

58. Príklad 2 znázorňuje situáciu zvýšenia ceny v celom odvetví a intenzity hospodárskej súťaže.

Príklad 2

Situácia: Všetkých 10 výrobcov jablkového džúsu v príklade 1 získava jablká od dodávateľov zapojených do cenového kartelu. Členovia kartelu tvrdia, že prípadné zvýšenie ceny sa prenáša na nepriamych odberateľov.

Analýza: Výrobcovia jablkového džúsu sú podobne vystavení zvýšeniu ceny a trh sa charakterizuje ako konkurenčný. Keďže všetci výrobcovia čelia zvýšeniu ceny, žiaden podnik nebude mať v porovnaní s ostatnými podnikmi konkurenčnú nevýhodu. Preto je pravdepodobnejšie, že každý výrobca jablkového džúsu vo veľkej miere preniesie zvýšenie ceny, na rozdiel od prípadu uvedeného v príklade 1 (kde sa zvýšenie ceny týka konkrétneho podniku). Ako príklad, na dokonale konkurenčnom trhu sa cena rovná hraničným nákladom a nárast nákladov na vstupy preto priamo vedie k rovnakému nárastu cien.

60. Miera prenesenia pre monopolné subjekty, ktorí čelia rôznemu dopytu

Príklad 3

Situácia: Výrobca jablkového džúsu A má na trhu pre výrobu jablkového džúsu monopolné postavenie v členskom štáte 1, výrobca jablkového džúsu B má monopolné postavenie na trhu s rovnakým výrobkom v členskom štáte 2. Náklady na výrobu jednej ďalšej dávky jablkového džúsu sú pre A a B konštantné a podobné.

Dodávateľ jablák C oboch výrobcov jablkových džúsov je zapojený do kartelu zameraného na určovanie cien. V dôsledku toho výrobcovia A a B čelia zvýšeniu cien vo výške 6 EUR za prepravku jablák, ktorú nakupujú od dodávateľa C.

A a B pociťujú rôzny dopyt zo strany maloobchodných potravinárskych reťazcov v každom členskom štáte. V členskom štáte 1 je dopyt rovnako citlivý na zmenu cien na všetkých cenových úrovniach (to znamená, že dopyt je lineárny, pozri aj **Error! Reference source not found.**). V členskom štáte 2 je to inak. Tam dopyt klesá „menej a menej“ (t. j. klesajúcim tempom), keď sa ceny zvyšujú (to znamená, že dopyt je konvexný, pozri aj **Error! Reference source not found.**). A a B žiadajú C (člena kartelu) o náhradu škody za škodu spôsobenú zvýšením ceny. C sa na svoju obhajobu odvoláva na prenesenie a tvrdí, že A a B prenesú polovicu zvýšenia ceny.

Analýza: Subjekty s monopolným postavením v členskom štáte 1 a 2 pociťujú rôzny dopyt zo strany maloobchodných potravinárskych reťazcov v každom členskom štáte. Ich náklady pri výrobe jednej ďalšej dávky jablkového džúsu sú konštantné. Zvýšenie ceny vo výške 6 EUR za prepravku jablák sa považuje za zvýšenie hraničných nákladov pre každý z nich. Po takomto náraste nákladov bude rozsah prispôsobovania cien nahor závisieť od toho, aký objem výroby bude musieť každý obetovať, aby sa preniesla určitá zmena nákladov, t. j. zvýšili ceny. Ak je stratený objem pri zvyšovaní cien pomerne nízky, zvýšenie cien bude atraktívnejšie v porovnaní so situáciou, kedy je strata objemu vysoká. Strata objemu pri zvyšovaní cien súvisí so zakrivením dopytu, ktorý pociťujú monopolné subjekty, t. j. či je dopyt lineárny, konvexný alebo konkávny. To sa okrem toho ďalej vysvetľuje v **Error! Reference source not found.**

Pokiaľ ide o monopolný subjekt A v členskom štáte 1, v ekonomickej teórii sa predpokladá, že takýto monopolný subjekt by preniesol polovicu zvýšenia ceny, t. j. 3 EUR. Keďže však monopolný subjekt B pociťuje konvexný dopyt, zostávajúci dopyt bude menej cenovo citlivý, keď cena stúpne. V porovnaní s A (ktorý čelí lineárnemu dopytu), B pri zvýšení cien o 3 EUR stratí menej objemu. Z toho vyplýva, že B bude mať motiváciu preniesť viac ako polovicu pôvodného zvýšenia ceny.

4. KVANTIFIKÁCIA CENOVÉHO VPLYVU A OBJEMOVÉHO EFEKTU SÚVISIACEHO S PRENESENÍM

4.1. Úvod

62. Cieľom náhrady spôsobenej škody je dať poškodenú osobu do situácie, v ktorej by bola, keby nedošlo k porušeniu. Na posúdenie tejto situácie je potrebné porovnať pozorovanú situáciu, t. j. situáciu, v ktorej došlo k porušeniu, s hypotetickou

situáciou, teda situáciou, v ktorej k porušeniu nedošlo. Táto hypotetická situácia sa označuje ako „alternatívny scenár“.

63. Cieľom vytvorenia alternatívneho scenára je izolovať vplyv porušenia od iných faktorov ovplyvňujúcich ceny, ktoré by ovplyvnili ceny na dotknutom trhu, aj keby k porušeniu nedošlo⁵⁰. Napríklad nárast dopytu by obvykle viedol k zvýšeniu cien aj vtedy, keby kartel neexistoval. Priami alebo nepriami odberatelia by za tento vplyv nemali byť odškodnení. Vytvorenie alternatívneho scenára si preto vyžaduje kontrolu faktorov, ktoré nesúvisia s porušením⁵¹.
64. Keďže alternatívny scenár je hypotetický, nemožno ho priamo pozorovať. Ako sa opisuje ďalej, v ekonomike a právnej praxi sa vyvinuli rôzne metódy a postupy na vytvorenie alternatívneho scenára. Tieto metódy a postupy sa líšia v zmysle základných domnienok a rozmanitosti potrebných údajov.
65. V danom prípade bude výber postupu závisieť od množstva aspektov. Ako sa vysvetľuje v oddiele **Error! Reference source not found.**, vnútroštátne súdy musia dodržiavať zásady účinnosti a proporcionality pri odhadovaní toho, aká časť zvýšenia ceny sa prenesie. Okrem toho právomoc odhadom stanoviť vyžaduje, aby vnútroštátne súdy po prvé založili svoje posúdenie na primerane dostupných informáciách, a po druhé, aby sa usilovali o aproximáciu výšky podielu prenesenia, ktorá je prijateľná.
66. Napríklad ak sa žalobca a žalovaný opierajú o rôzne metódy a použitie týchto metód vedie k rozporným výsledkom, obvykle nie je vhodné považovať odhadované prenesenie za priemer oboch výsledkov, ani by nebolo vhodné dospieť k záveru, že rozporné výsledky sa vzájomne vylučujú v tom zmysle, že ani jedna metóda by sa nemala brať do úvahy. Ako sa uvádza v praktickej príručke, v takomto prípade by bolo vhodnejšie preskúmať dôvody rozdielnych výsledkov a zvážiť silné a slabé stránky jednotlivých metód a ich vykonávania⁵².
67. Ďalšie oddiely obsahujú prehľad o rôznych postupoch na odhad cenového vplyvu a objemového efektu súvisiaceho s prenesením. Ako sa vysvetľuje ďalej, postupy sa líšia v zložitosti a potrebných údajoch, od analýz založených na kvalitatívnych dôkazoch na jednej strane po ekonometrické techniky⁵³ založené na kvantitatívnych údajoch na strane druhej. V každom prípade prístup k odhadu musí byť v súlade s platnými pravidlami vnútroštátneho práva, podliehajúc zásade rovnocennosti a zásade účinnosti⁵⁴.

---

50. Treba poznamenať, že potreba vytvoriť alternatívny scenár pri hodnotení prenesenia je v súlade s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie o prenesení v súvislosti s nezákonne vyberanou daňou a clami účtovanými členskými štátmi, pozri rozsudok Súdneho dvora zo 4. októbra 1979, C-238/78 (*Ireks-Arkady/Rada a Komisia*) EU:C:1979:226, bod 14; rozsudok Súdneho dvora z 21. decembra 2000, C-441/98 (*Michailidis*) EU:C:2000:479, bod 33 a nasl.; rozsudok Súdneho dvora zo 6. septembra 2011, C-398/09 (*Lady & Kid a i.*) EU:C:2011:540. Ďalej v rozsudku Súdneho dvora z 9. decembra 2003 vo veci C-129/00 (*Komisia Európskych spoločstiev/Talianska republika*) EU:C:2003:319, bod 78, generálny advokát poukázal na skutočnosť, že alternatívny scenár by bol potrebný na preukázanie toho, čo by sa stalo s cenami na nadväzujúcom trhu, keby neexistovalo počiatočné zvýšenie ceny.

51. Pozri súvisiacu diskusiu v bode **Error! Reference source not found.**

52. Pozri aj praktickú príručku, odsek 125.

53. Pojem ekonometrických techník je podrobnejšie vysvetlený v oddiele **Error! Reference source not found.** ďalej a v dodatku 2.

54. Pozri bod **Error! Reference source not found.** vyššie.

68. V tejto súvislosti neexistuje žiadna technika, ktorú by bolo možné vyčleniť ako techniku, ktorá by bola vo všetkých prípadoch vhodnejšia ako iné. Príkladom toho je použitie ekonometrických techník. Vo väčšine prípadov môže vykonávanie takýchto techník zvýšiť stupeň presnosti odhadu. Takéto techniky však obvykle vyžadujú značné množstvo údajov, ktoré nemusia byť vždy k dispozícii. Zhromažďovanie údajov a ich ekonomické analýzy si teda môžu vyžadovať značné náklady, ktoré môžu byť neprimerané voči výške predmetnej náhrady škody.
69. K nákladom, ktoré je v tejto súvislosti potrebné zvážiť, patria nielen tie, ktoré vzniknú vtedy, ak strana, ktorá znáša dôkazné bremeno, uplatní určitú metódu, ale aj náklady druhej strany na vyvrátenie návrhu, náklady tretích strán a náklady na súdny systém, keď súd odhaduje prenesenie zvýšenia ceny, vrátane nákladov prípadného ekonomického experta vymenovaného súdom. Ak sú uvedené náklady príliš vysoké, môže to prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práva na úplnú náhradu škody⁵⁵.
70. Pri odhade účinkov prenesenia môžu vnútroštátne súdy použiť priame dôkazy relevantné pre daný prípad. Napríklad interné dokumenty alebo iné dokumenty kvalitatívneho charakteru, ktoré vytvoril priamy alebo nepriamy odberateľ v súvislosti so vzťahom medzi zvýšením cien a zmenami v jeho vlastných cenách. Ak je tento druh dôkazov k dispozícii, súd to môže považovať za dostatočné na odhad účinkov prenesenia (cenové a objemové vplyvy) zohľadnením kvalitatívnych dôkazov alebo úpravou kvantitatívnych údajov bez použitia regresnej analýzy. Dostupnosť kvalitatívnych dôkazov preto môže zohrávať dôležitú úlohu, ak súd rozhodne o tom, či môžu strany použiť niektorú z kvantitatívnych techník uvedených v ďalších oddieloch na splnenie požadovanej úrovne dôkazov podľa platných právnych predpisov⁵⁶.
71. Ako je znázornené na **Error! Reference source not found.** v prílohe 1, tri zložky škody vyplývajú zo zvýšenia ceny, cenového vplyvu a objemového efektu súvisiaceho s prenesením. Sudcovia a ekonomickí experti sa môžu rozhodnúť odhadnúť tieto tri zložky škody postupne. Kvantifikácia alebo odhad zvýšenia ceny budú predstavovať prvý krok. Na získanie odhadu tohto vplyvu sa môže použiť niekoľko rôznych metód. Tieto metódy sa podrobne uvádzajú v praktickej príručke.
72. Druhý krok zahŕňa odhad rozsahu cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením. Rozsah tohto vplyvu možno priamo odhadnúť použitím podobných metód ako pri kvantifikácii zvýšenia ceny alebo, ak sú splnené určité predpoklady, nepriamo získaním odhadu miery, v akej sa mal nárast vstupných nákladov preniesť, a kombinovaním tohto odhadu s informáciami o zvýšení ceny a predaji. V oddieloch **Error! Reference source not found.** až **Error! Reference source not found.** sa nachádza prehľad rôznych prístupov na kvantifikáciu týchto účinkov.
73. V treťom kroku sa odhadujú objemové efekty súvisiace s prenesením. Podobne ako pri cenovom vplyve súvisiacom s prenesením, aj objemový efekt možno odhadnúť priamo alebo nepriamo. Rôzne prístupy na kvantifikáciu týchto účinkov sú uvedené v oddieloch **Error! Reference source not found.** a **Error! Reference source not found.**

55. Význam zásady účinnosti sa zdôrazňuje aj v praktickej príručke v súvislosti s odhadom zvýšenia ceny.

56. Na to sa poukazuje aj v odseku 14 praktickej príručky.

74. Na kvantifikáciu škody pri žalobách o náhradu škody pred vnútroštátnymi súdmi za porušenie práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže sa môžu použiť aj iné prístupy, napríklad holistický prístup, ktorými sa súčasne rieši prenesenie a objemové efekty.

4.2. Údaje a informácie potrebné pri kvantifikácii účinku prenesenia

75. Ako sa vysvetľuje v oddiele **Error! Reference source not found.**, cieľom smernice o náhrade škody je zabezpečiť účinné vykonávanie práv a rovnosť prostriedkov stanovením pravidiel, ktorými sa riadi sprístupnenie dôkazov. Údaje a informácie v rukách strán alebo tretích strán sú dôležitými faktormi na to, aby sa mohla uskutočniť spoľahlivá ekonomická analýza prenesenia. Užitočným prvým krokom pri kvantifikácii cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením preto môže byť identifikácia potrieb a dostupnosti údajov.
76. Ako bolo uvedené vyššie, hlavnou hospodárskou zásadou pri odhade prenesenia v tomto kontexte je porovnanie skutočného scenára so scenárom, ku ktorému by došlo vtedy, keby porušenie neexistovalo, teda s alternatívnym scenárom. Zhromažďovanie údajov a informácií by sa preto malo zamerať na zhromažďovanie kvantitatívnych a kvalitatívnych dôkazov relevantných pre vytvorenie alternatívneho scenára.
77. Voľba týkajúca sa typu údajov potrebných na odhad prenesenia si obvykle vyžaduje dobrú znalosť príslušného odvetvia a prevládajúcich vlastností trhu v danom prípade. Preto môže byť užitočné najprv zväziť dokumenty, v ktorých sa v prvom rade poukazuje na prijateľnosť prenesenia, napríklad existujúce súdne rozhodnutia, paralelné konania v občianskych veciach na rovnakej alebo rozdielnej úrovni dodávateľského reťazca na tom istom trhu, štúdie trhu alebo rozhodnutia orgánov na ochranu hospodárskej súťaže, kde sa opisuje príslušná dynamika trhu.
78. Ako už bolo uvedené, súd môže zväziť dôkazy ako kvalitatívneho, tak aj kvantitatívneho charakteru. Kvalitatívne dôkazy, ako sú interné dokumenty o cenách, stratégii, zmluvách a finančnom výkazníctve, možno analyzovať v kontexte ekonomickej teórie. Môžu obsahovať informácie aj o tom, či existuje dôkaz alebo súvislosť medzi zostupným oceňovaním a nadväzujúcim zvýšením ceny, ktoré vyplýva z porušenia.
79. Avšak na to, aby bolo možné vytvoriť alternatívny scenár a kontrolovať rôzne faktory ovplyvňujúce prenesenie, potrebujú strany vo väčšine prípadov kvantitatívne dôkazy. Takéto dôkazy môžu zahŕňať údaje o skutočných cenách, nákladoch alebo rozpätiach, ako aj o vonkajších ukazovateľoch, ktoré by ovplyvnili rozhodnutia o cenách, napr. súhrnné opatrenia hospodárskej činnosti (vrátane rastu HDP, inflácie a miery zamestnanosti). V niektorých prípadoch by mohli byť užitočné regionálne ukazovatele hospodárskej činnosti, na kontrolu rôznych regionálnych tendencií, ktoré sa netýkajú porušenia.
80. Súd môže vziať do úvahy aj ďalšie faktory špecifické pre odvetvie alebo podnik, ktoré ovplyvňujú tvorbu cien. Napríklad v hypotetickom prípade uvedenom v rámcu 1, keby aj plast bol základným vstupom na výrobu káblových zväzkov počas obdobia porušenia, keď sa výrobca medi A dohodol so svojimi konkurentmi na stanovení pevnej ceny za med' ako hlavného vstupu pre dodávateľa káblových zväzkov B, je pravdepodobné, že B by preniesol na svojich zákazníkov aj zvýšenie ceny plastov, ktoré neboli predmetom porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. V tomto prípade odhad prenesenia, v ktorom sa nezohľadňujú účinky

súvisiace so zvýšením cien pre plasty, by mohol významne nadhodnotiť prenesenie zvýšenia ceny tým, že sa danému porušeniu nesprávne pripíše celé zvýšenie ceny. Podobné úvahy sa uplatňujú aj na potenciálne zníženie ostatných vstupných nákladov, ktoré keby sa nezohľadnili a nepreniesli na nižšie stupne dodávateľského reťazca, umelo by znížili odhadované prenesenie kartelového zvýšenia ceny.

81. Relevantnosť údajov sa mení nielen podľa použitej metodiky alebo techniky, ale môže závisieť aj od príslušného prípadu. Rôzne požiadavky pre každú metódu sú podrobnejšie opísané ďalej. V nasledujúcich príkladoch sa použitie metód zameriava na cenu. V závislosti od dostupnosti údajov a okolností daného prípadu môže súd zvážiť rovnaké metódy na odhad ďalších ekonomických premenných, ako sú ziskové rozpätia alebo úroveň nákladov podniku. Údaje použité na porovnanie dotknutého trhu s alternatívnym scenárom sa môžu vzťahovať na celý trh (napr. priemer ceny káblových zväzkov pre všetkých zákazníkov na iných trhoch s výrobkami alebo geografických trhoch) alebo na určitých zákazníkov alebo skupiny zákazníkov.
82. Pri nariadení sprístupnenia údajov podľa vnútroštátneho práva musí súd vziať do úvahy zásady primeranosti a proporcionality, ako sa uvádza v smernici o náhrade škody.⁵⁷ V súlade s týmito zásadami môže súd napríklad zvážiť dostupnosť, objem a náklady na vyhľadávanie a prípadnú úpravu údajov⁵⁸ alebo všeobecnejšie časové výdavky.
83. V mnohých prípadoch, keď sa posudzuje prenos zvýšenia ceny, môžu byť ekonomickí experti zapojení do žaloby o náhradu škody pred vnútroštátnymi súdmi. Pravidlá týkajúce sa odborných dôkazov sa medzi členskými štátmi⁵⁹ značne líšia. Napriek tomu môžu vnútroštátne súdy považovať usmernenia o všeobecných zásadách a nástroje dôležité pre ekonomických expertov za užitočné. V každom prípade by mali uplatňovať vnútroštátne postupy tak, aby riadili používanie dôkazov znalcov s cieľom zabezpečiť účinné a primerané uplatňovanie práva EÚ.
84. Na začiatku konania môže súd umožniť diskusiu medzi expertmi zastupujúcimi zúčastnené strany. Cieľom takýchto diskusií môže byť zúženie oblastí zhody a nezhody v otázkach relevantných pre daný prípad vrátane otázok súvisiacich s požiadavkami na sprístupnenie. **V Error! Reference source not found.** sa uvádza príklad takého postupu.

Rámček 3: Príklad prípadu zahŕňajúceho dôkazy poskytnuté ekonomickými expertmi⁶⁰

V prípade, ktorý prebieha pred súdom v Spojenom kráľovstve, navrhli

57. Pozri body **Error! Reference source not found.** a **Error! Reference source not found.**.

58. Úprava údajov je proces zisťovania a odstraňovania logických nezrovnalostí v údajoch.

59. Napríklad súdy vo Francúzsku, v Holandsku a Spojenom kráľovstve vo veľkej miere priamo riešia ekonomických expertov vymenovaných stranami. V iných členských štátoch, ako je Belgicko, Dánsko, Nemecko, Maďarsko a Taliansko, sa súdy v mnohých prípadoch usilovali získať poradenstvo od expertov vymenovaných súdom. Existujú aj rozdiely vo vnútroštátnych právnych predpisoch, pokiaľ ide o to, voči komu má expert povinnosť. V niektorých členských štátoch, ako je Spojené kráľovstvo a Írsko, majú experti povinnosť voči súdu, aj keď ich poplatky platia strany. V Španielsku majú experti poverení stranami povinnosť objektívnosti a nezávislosti, zatiaľ čo v niektorých členských štátoch, ako je Nemecko a Taliansko, takáto výslovná požiadavka neexistuje.

60. High Court of England and Wales, *Emerald Supplies/British Airways Plc*, HC-2008-000002.

ekonomickí experti zastupujúci obe strany (porušiteľa a žalobcu) svoju vlastnú odlišnú metódu na odhad prenesenia. Sudca vyjadril obavy týkajúce sa možnej zložitosti odborných dôkazov a požiadal expertov strán, aby dospeli k dohode o navrhovanom prístupe k ekonomickým dôkazom o prenesení pred tým, ako sa nariadi sprístupnenie. Keby experti nedospeli k dohode o prístupe, sudca by si vypočul návrhy týkajúce sa príslušných prístupov vrátane vysvetlenia toho, čo navrhol každý expert, požadovaných informácií a nákladov na výkon a potom by rozhodol, ktorá metóda by sa mala uplatniť.

85. V niektorých jurisdikciách môžu vnútroštátne sudy vymenovať ekonomických expertov, ktorí pomáhajú sudcom pri odhadovaní prenesenia a tradične tento prístup používajú na odhad počiatočného zvýšenia ceny. Ako sa vysvetľuje ďalej, súd môže pri odhade prenesenia použiť podobný prístup, napríklad použitím porovnávacích metód. Skúsenosti s použitím expertov vymenovaných súdom pri odhadovaní zvýšenia ceny preto môžu byť relevantné aj pre odhad prenesenia. Príklad prístupu, keď súd vymenoval ekonomického experta, je uvedený v rámciku **Error! Reference source not found.** ďalej.

Rámček 4: Príklad prípadu⁶¹, v ktorom súd vymenuje ekonomického experta

V tomto prípade bol ekonomický expert vymenovaný súdom. Úlohou experta bolo navrhnúť metodiku a následne kvantifikovať zvýšenie ceny. Ako prvý krok expert navrhol empirickú metódu na odhad zvýšenia ceny. Prístup navrhovaný expertom bol prerokovaný v písomnej podobe a na ústnom pojednávaní pred tým, ako sa súd rozhodol, ktorý prístup sa má prijať.

V ďalšom kroku sa použila vybraná metóda a vypočítalo sa zvýšenie ceny. Základné údaje použité na výpočty boli predložené súdu a stranám.

Tretí krok spočíval v kontrole spoľahlivosti, v rámci ktorej mali rôzne strany (žalovaní, prokurátor a vnútroštátny orgán na ochranu hospodárskej súťaže) možnosť poskytnúť pripomienky a klásť otázky. Tieto pripomienky sa zohľadnili pri záverečnom posúdení predloženom súdu. V záverečnom posúdení sa zvažovala aj prijateľnosť odhadovaných výsledkov, spoľahlivosť odhadovaných účinkov a kvalita základných údajov.

89. V prípade, že ekonomickí experti zastupujúci strany majú protichodné názory na to, ktorý postup použiť na odhad prenesenia, vnútroštátny súd môže v otázke výberu metódy požiadať o poradenstvo aj vnútroštátny orgán na ochranu hospodárskej súťaže⁶². Okrem toho sa na posúdenie miery prenesenia môže vnútroštátny súd

61. Vyšší krajský súd v Düsseldorfe, rozhodnutie z 26. júna 2009, vec č. VI-2a Kart 2 – 06/08, (*Zement*).

62. Z článku 17 ods. 3 smernice o náhrade škody vyplýva, že vnútroštátny orgán na ochranu hospodárskej súťaže môže v konaní súvisiacom so žalobou o náhradu škody na žiadosť vnútroštátneho súdu pomôcť vnútroštátnemu súdu, ak ide o určenie výšky škody, pokiaľ uvedený vnútroštátny orgán na ochranu hospodárskej súťaže považuje takúto pomoc za vhodnú.

v zásade opierať aj o informácie obsiahnuté v rozhodnutí vydanom orgánom na ochranu hospodárskej súťaže, napr. pokiaľ ide o počiatočné zvýšenie ceny⁶³.

90. Odhad cenových vplyvov súvisiacich s prenesením je založený na analýze finančných informácií alebo údajov podnikov. Takéto údaje sú často historické, ale v niektorých prípadoch by príslušné údaje mohli byť obchodne citlivé voči stranám zúčastneným na danom prípade, a preto sa považujú za dôverné informácie. Ako sa však uvádza v oddiele **Error! Reference source not found.**, súd môže nariadiť sprístupnenie dôkazov obsahujúcich dôverné informácie za predpokladu, že existujú opatrenia na ochranu dôverných informácií.

4.3. Kvantifikácia a odhad prenesenia súvisiacich vplyvov na cenu

91. Pri odhadovaní cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením sa vnútroštátne súdy môžu opierať o rôzne typy ekonomických prístupov ku kvantifikácii, najmä o priamy prístup, ako sa uvádza v bodoch **Error! Reference source not found.** a nasl., ale aj o nepriamy prístup,⁶⁴ ako sa uvádza v bodoch **Error! Reference source not found.** a nasl.

4.3.1. Priame prístupy – porovnávacie metódy

92. Cenový vplyv súvisiaci s prenesením v rôznych štádiách dodávateľského reťazca sa môže vypočítať priamo odhadom zvýšenia cien alebo zmeny rozpätia vyplývajúceho z vplyvu počiatočného zvýšenia ceny.
93. Porovnávacie metódy majú tú výhodu, že sa v nich používajú skutočné údaje pozorované na tom istom alebo podobnom trhu⁶⁵. Vychádzajú zo skutočnosti, že porovnávací scenár možno považovať za scenár reprezentujúci situáciu, pri ktorej nedošlo k porušeniu. To, či sa úroveň podobnosti medzi trhom, na ktorom došlo k porušeniu, a porovnateľnými trhmi považuje za dostatočnú na to, aby sa výsledky tohto porovnania použili pri kvantifikácii prenesenia, závisí od vnútroštátnych právnych systémov⁶⁶.

4.3.1.1. Metódy

94. Pri odhade cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením s použitím priamej metódy môžu vnútroštátne súdy použiť rôzne prístupy. V závislosti od dostupnosti údajov môže súd odhadnúť zvýšenie cien na naviazujúcom trhu, ktoré je spôsobené zvýšením nákladov, priamo alebo môže vyvodiť prenesenie použitím údajov o rozpätí.⁶⁷ Ak sa použije prvý prístup, súd môže odhadnúť rozdiely medzi pozorovanými a alternatívnymi cenami s použitím rovnakých metód, aké boli

63. Napríklad v rozsudku obchodného súdu v Nanterre vo veci č. 2004FO22643, *Arkopharma/Group Hoffman La Roche*, 2006, sa francúzsky súd odvolával na zistenia Európskej komisie vo veci COMP/E-1/37.512, *Vitamins*, pokiaľ ide o vplyv kartelu na trh a na spotrebiteľov, aby tak podporil záver, že pravdepodobne došlo k preneseniu zvýšenia ceny na spotrebiteľov.

64. Nepriamy prístup sa okrem iného opiera o silný predpoklad, že zmeny vstupných nákladov sa prenášajú v rovnakej miere bez ohľadu na relevantnosť vstupných nákladov a rozsah zmeny takýchto vstupných nákladov. Ako sa ďalej vysvetľuje v bode **Error! Reference source not found.**, nepriama metóda by sa obvykle mala brať do úvahy iba vtedy, ak je predpoklad pravdepodobný na základe skutkových okolností prípadu.

65. Táto skutočnosť je zdôraznená v odseku 37 praktickej príručky a v judikatúre v oblasti odhadu zvýšenia ceny, ktorá sa tam cituje. Nemecký súd sa aj v kontexte odhadu zvýšenia ceny domnieva, že porovnateľné metódy je možno vhodnejšie porovnať s inými prístupmi, pozri vyšší krajský súd v Düsseldorfe, vec VI-2a Kart 2 – 06/08, 2009, bod 469 a nasl.

66. V praktickej príručke sa táto otázka rieši v rámci posúdenia zvýšenia ceny, pozri napríklad bod 37 a body 59 – 95.

67. Prístup, v ktorom sa využívajú údaje o rozpätí, je podrobnejšie vysvetlený v oddiele o odhade objemového efektu.

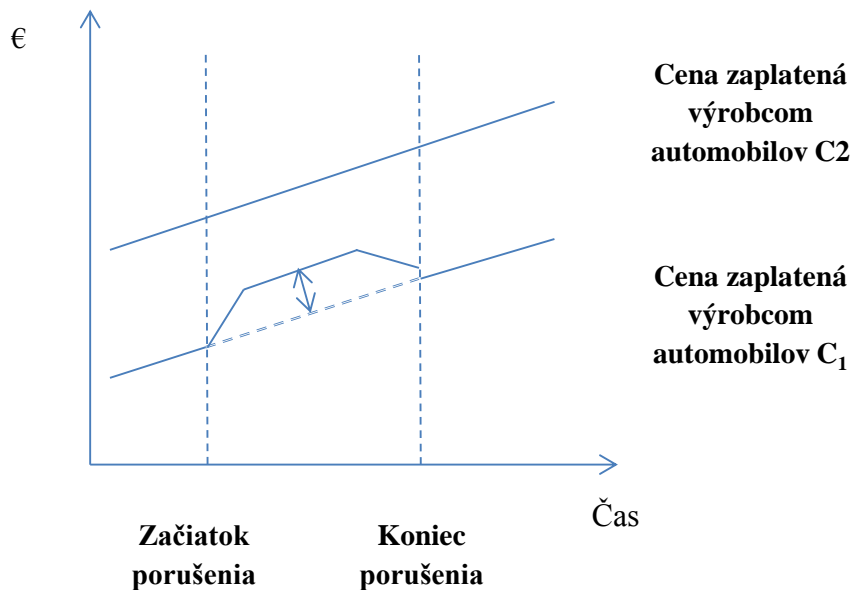
použité na výpočet pôvodného zvýšenia ceny, t. j. porovnávacie metódy na kvantifikáciu zvýšenia ceny.

95. Ako už bolo uvedené, pri odhade prenesenia by sa v rámci použitých postupov a metód mali kontrolovať iné faktory než ten, ktorý vyplýva z tohto porušenia. V ideálnom prípade by sa dotknutý trh porovnal s presne tým istým trhom, na ktorom nedošlo k porušeniu. Ako sa však uvádza v praktickej príručke, vo všeobecnosti nie je možné presne vedieť, ako by sa trh vyvíjal, keby nedošlo k porušeniu. Preto sa v praxi musí porovnávať „podobný“ trh.
96. Porovnateľné trhy sa môžu líšiť od trhu, na ktorom došlo k porušeniu, v dvoch ohľadoch, a to buď s ohľadom na časový rozmer, alebo rozmer výrobu. Porovnanie v priebehu času znamená, že trh, na ktorom došlo k porušeniu, sa porovnáva so sebou v inom časovom období. Porovnanie podľa výrobu znamená, že trh, na ktorom došlo k porušeniu, sa porovnáva buď s rovnakým trhom, ale v inej geografickej oblasti, alebo s trhom s iným výrobkom, o ktorom sa predpokladá, že sa vyvíja podobným spôsobom ako trh, na ktorom došlo k porušeniu⁶⁸.
97. V ideálnom prípade by sa mala použiť metóda, ktorá spočíva v kombinácii dvoch rozmerov, teda časového rozmeru a rozmeru výrobu. Táto metóda sa označuje ako „rozdiel v rozdieloch“. Zohľadňuje vývoj príslušnej ekonomickej premennej na trhu ovplyvnenom prenesením počas určitého obdobia (rozdiel v priebehu času na trhu, na ktorom došlo k preneseniu) a porovnáva ho s vývojom tej istej premennej počas toho istého časového obdobia na nedotknutom porovnateľnom trhu (napríklad na inom geografickom trhu).
98. Na znázornenie toho, ako možno túto metódu použiť, je užitočné brať do úvahy štylizované príklady kartelu s med'ou, ktoré sú znázornené na **Error! Reference source not found.** a **Error! Reference source not found.** ďalej.
99. Za predpokladu, že v hypotetickom prípade výrobca automobilov C_1 v členskom štáte 1 (nepriamy odberateľ) požaduje náhradu škody od výrobcu medi A_1 (porušiteľ), ako sa uvádza v bode **Error! Reference source not found.**, každá škoda, ktorú utrpí C_1 , vychádza z prenesenia zvýšenia ceny od dodávateľa káblových zväzkov B_1 . Použitie prístupu rozdielu v rozdieloch by zahŕňalo posúdenie vývoja ceny zaplatenej výrobcom automobilov C_1 v členskom štáte 1 (trh s cenovým vplyvom súvisiacim s prenesením) počas určitého obdobia a jeho porovnanie s vývojom ceny zaplatenej výrobcom automobilov C_2 v členskom štáte 2 (bez vplyvu porušenia, a teda bez cenových vplyvov súvisiacich s prenesením) v tom istom časovom období. Porovnanie ukazuje rozdiel medzi týmito dvoma rozdielmi v čase. To poskytuje odhad zmeny ceny, ktorú zaplatil výrobca automobilov, s výnimkou všetkých faktorov, ktoré ovplyvnili trhy v členskom štáte 1, ako aj členskom štáte 2 rovnakým spôsobom. Táto metóda preto izoluje cenový vplyv súvisiaci s prenesením od iných vplyvov na cenu káblových zväzkov spoločnú pre oba trhy. Tento prístup je znázornený na **Error! Reference source not found.** ďalej.

---

68. Ak sa na účely alternatívneho scenára zohľadňujú porovnateľné trhy v zahraničí, vnútroštátny súd by mal mať na zreteli aj možné rozdiely v právnych predpisoch. To je obzvlášť dôležité, keď ide o regulované trhy, napríklad trhy s farmaceutickými výrobkami alebo s energiou.

Obrázok 1 Znázornenie prístupu rozdielu v rozdieloch

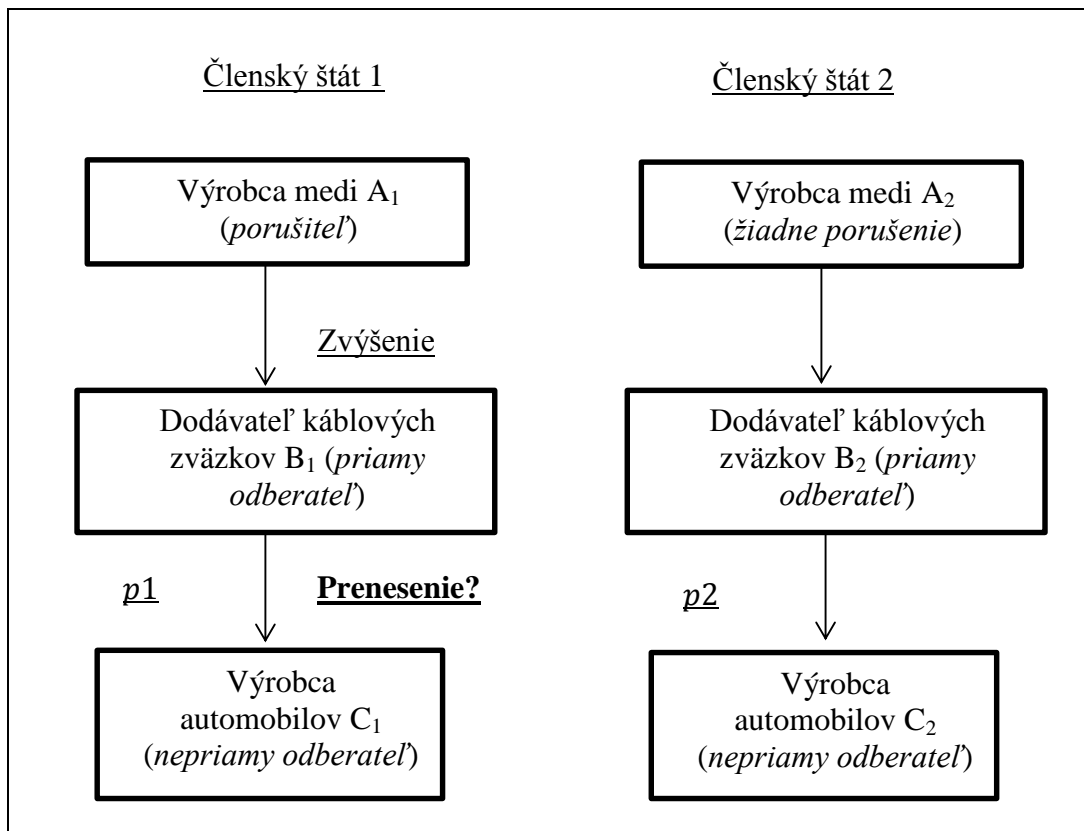

100. Túto metódu možno znázorniť na príklade odvodenom od príkladu kartelu s meďou v odseku **Error! Reference source not found.** vyššie. Predpokladajme, že v rámci porovnania pred, počas a po sa zistí nárast v jednotkovej cene káblových zväzkov vo výške 100 EUR v členskom štáte 1 (kde došlo k porušeniu a preneseniu) medzi rokmi 2005 a 2010. Pri pohľade na nedotknutý trh v členskom štáte 2 za rovnaké obdobie sa ukazuje, že jednotková cena káblových zväzkov sa zvýšila len o 10 EUR v dôsledku zvýšenia iných vstupných nákladov, napr. na plasty. Za predpokladu, že vyššie vstupné náklady (na plasty) by sa týkali aj členského štátu 1, porovnanie rozdielneho vývoja cien káblových zväzkov v členskom štáte 1 a 2 by naznačovalo nárast cien spôsobený prenesením. V tomto príklade by to bolo 90 EUR.
101. Významnou silnou stránkou tejto metódy je preto fakt, že dokáže vyfiltrovať zmeny, ktoré nesúvisia s cenovým vplyvom súvisiacim s prenesením a ku ktorým došlo počas rovnakého obdobia ako prenesenie. Vychádza však z predpokladu, že iné faktory, v uvedenom príklade cena plastov, ovplyvňujú trhy podobným spôsobom. Ak to tak nie je, môže byť potrebné ekonometrické vykonávanie techniky rozdiel v rozdieloch. Takéto prístupy sú podrobnejšie uvedené nižšie.
102. Ako sa uvádza v praktickej príručke,⁶⁹ na vytvorenie alternatívneho scenára možno použiť aj iné metódy. Sú obzvlášť užitočné, ak nie sú k dispozícii historické údaje o cenách, či už na trhu, na ktorom došlo k porušeniu, alebo na porovnateľnom trhu. V praxi to znamená, že nemusí byť možné sledovať cenový vývoj v priebehu času na porovnateľnom trhu alebo na trhu, na ktorom došlo k porušeniu. V takom prípade by sa mohla použiť iná porovnávací metóda, konkrétne metóda, v rámci ktorej sa porovnávajú rôzne geografické trhy. Napríklad, ako sa uvádza na **Error! Reference source not found.** ďalej, vnútroštátny súd môže posúdiť porovnanie cien zaplatených výrobcom automobilov C₁ počas obdobia porušenia v členskom štáte 1 (*p1*), s priemernou cenou zaplatenou podobnými výrobcami automobilov

69. Pozri praktickú príručku, odsek 49 a nasl.

v členskom štáte 2, napr. na samostatnom geografickom trhu, ktorý nie je ovplyvnený porušením (p_2). Táto metóda sa označuje ako porovnanie naprieč trhmi⁷⁰.

Obrázok 2 Porovnávacie metódy na kvantifikáciu prenesenia

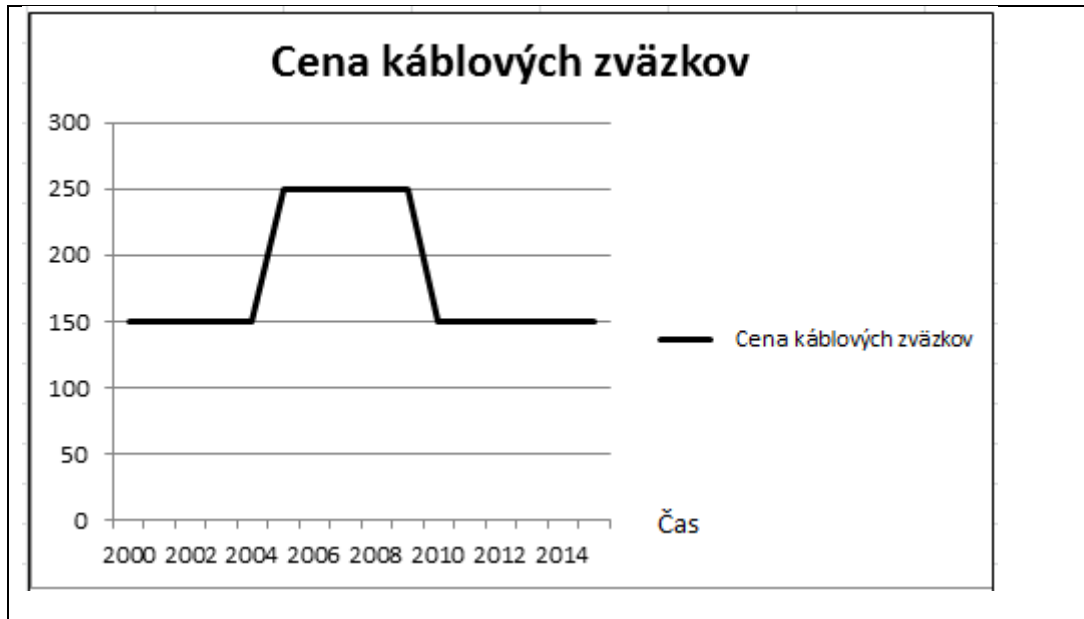
103. Ak sa zistí, že hodnota p_1 je vyššia ako p_2 , znamená to cenový vplyv súvisiaci s prenesením od dodávateľa káblových zväzkov B1 na výrobcu automobilov C₁ v členskom štáte 1. Rovnaký typ porovnania možno vykonať s ohľadom na akúkoľvek inú ekonomickú premennú, napr. rozpätia alebo objemy predaja.
104. Na zaručenie porovnania naprieč trhmi nemusí byť možné nájsť ďalší trh s výrobkami, ktorý by bol dostatočne podobný trhu, na ktorom došlo k porušeniu. Ďalším porovnávacím prístupom, ktorý možno použiť, by bolo porovnanie cien v priebehu času na tom istom trhu, t. j. porovnanie pred a po⁷¹. V takom prípade je porovnateľný trh presne ten istý trh s výrobkami ako trh, na ktorom došlo k porušeniu, ale analyzovaný v rozličných časových obdobiach. Tento prístup je znázornený na **Error! Reference source not found.** ďalej.

70. Táto metóda sa často používa na posúdenie počiatočného zvýšenia ceny pri žalobách o náhradu škody, pozri napríklad rozsudky citované v poznámke pod čiarou 45 praktickej príručky.

71. Pozri praktickú príručku, odseky 38 – 48.

Obrázok 3: Porovnávacie metódy na kvantifikáciu prenesenia v priebehu času⁷²

105. V tomto príklade sa predpokladá, že nezákonné určovanie cien v odvetví výroby medi trvalo päť rokov od roku 2005 do roku 2010. V tomto období⁷³ sa pôvodné zvýšenie ceny prenieslo na výrobcu automobilov C. Pri uplatňovaní tejto metódy sa cena zaplatená výrobcom automobilov počas obdobia porušenia porovnáva s cenou zaplatenou výrobcom automobilov v období, ktoré nie je ovplyvnené porušením a prenesením, napr. v rokoch 2003 a 2004. Príklad veci, v ktorej žalobca uplatnil tento prístup, je uvedený v **Error! Reference source not found.** nižšie.
106. Pri uplatňovaní uvedených metód je potrebné kontrolovať iné faktory než tie, ktoré vyplývajú z porušenia a ktoré mohli ovplyvniť mieru prenesenia. Napríklad pri posudzovaní toho, či sú iné trhy alebo časové obdobia vhodné ako alternatívy, by mal súd vziať do úvahy aj ďalšie faktory ovplyvňujúce prenesenie uvedené v oddiele **Error! Reference source not found.** (týkajúcom sa ekonomickej teórie prenesenia). Okrem toho, medzi rôznymi trhmi sa môžu líšiť aj iné faktory, napríklad rozdiely vo vstupných nákladoch, inflácia atď. Na vytvorenie prijateľnej alternatívy je preto dôležité takéto faktory zohľadniť. Rôzne techniky na vykonávanie tohto prístupu sú opísané ďalej.

Rámček 5 Porovnanie pred, počas a po – Vec nemeckého autoskla⁷⁴

Žalobca bol v tejto žalobe o náhradu škody nepriamym odberateľom od členov kartelovej dohody o autoskle. Členovia kartelu porušili článok 101 ZFEÚ a v roku 2008 im Európska komisia uložila pokutu.

Experti žalobcov vykonali analýzu vývoja cien pred obdobím kartelu, počas neho

72. V záujme zjednodušenia tento graf znázorňuje iba cenový vplyv vyplývajúci z porušenia. V reálnom scenári budú ceny ovplyvnené aj inými faktormi než miera prenesenia, napríklad infláciou a inými nákladovými šokmi.
73. Treba však poznamenať, že otázka oneskoreného prenesenia uvedená v dodatku 1 môže byť dôležitá pri porovnaní cien počas obdobia porušenia s cenou pred a po.
74. Krajský súd v Düsseldorfe, rozhodnutie z 19. novembra 2015, vec č. 14d O 4/14 (*nemecké autosklo*).

a po ňom. Neuskutočnili sa žiadne regresné alebo korelačné analýzy, experti sa skôr snažili vytvoriť spojenie medzi cenou autoskla (výrobok, ktorého sa kartel týka) a náhradného autoskla výlučne sledovaním cenových modelov.

Súd však dospel k záveru, že táto analýza dostatočne nepreukázala žiadnu priamu príčinnú súvislosť medzi cenami dvoch uvedených výrobkov. V tomto prípade sa preto tento prístup považoval za nedostatočný dôkaz o prenesení.

4.3.1.2. Vykonávanie priamych prístupov v praxi

107. Existujú rôzne techniky na odhad cenových vplyvov súvisiacich s prenesením na základe opísaného priameho prístupu. Určité faktory, ako je zvýšenie nákladov na suroviny v uvedenom príklade v mnohých prípadoch ovplyvnia len porovnateľný trh alebo len trh ovplyvnený prenesením. Ako sa vysvetľuje vyššie, v pozorovaných údajoch by sa mali vykonať úpravy s cieľom zohľadniť takéto vplyvy. Mohli by to byť jednoduché úpravy údajov v prípadoch, keď možno pomerne ľahko zohľadniť ovplyvňujúci faktor a rozsah jeho účinkov.
108. V určitých prípadoch, ak to dovoľuje dostupnosť a kvalita údajov, možno vykonať úpravy porovnateľných údajov na základe ekonometrických techník, najmä s použitím regresnej analýzy. Regresná analýza je štatistická technika, ktorá pomáha analyzovať vzory vo vzťahu medzi ekonomickými premennými.
109. Pri regresnej analýze sa viaceré údaje týkajúce sa posudzovanej premennej a iných premenných, ktoré ju pravdepodobne ovplyvňujú, skúmajú pomocou štatistických metód. Zistený vzťah sa zvyčajne vyjadruje vo forme rovnice. Táto rovnica umožňuje odhadnúť účinky ovplyvňujúcich premenných na posudzovanú premennú a izolovať ich od účinkov porušovania pravidiel. Na základe regresnej analýzy je možné odhadnúť, ako úzko navzájom súvisia príslušné premenné, čo môže v niektorých prípadoch poukazovať na príčinný vplyv jednej premennej na druhú⁷⁵.
110. Rôzne techniky, ktoré sú k dispozícii na úpravu porovnateľných údajov, sú podrobnejšie opísané v praktickej príručke⁷⁶. V praktickej príručke sa pomocou príkladov a ilustrácií poskytujú usmernenia týkajúce sa pojmov, prístupov a podmienok používania rôznych techník a mala by slúžiť ako základ pre riešenie otázok týkajúcich sa prístupov dostupných na vykonávanie porovnávacích metód.
111. Ako už bolo uvedené, techniky založené na ekonometrických analýzach si môžu v niektorých prípadoch vyžadovať značné náklady, ktoré môžu byť neprimerané k hodnote požadovanej náhrady škody. V takýchto prípadoch môže súd na odhadnutie prenesenia považovať za dostatočné súčasné posúdenie kvantitatívnych údajov bez použitia regresnej analýzy a zohľadnenie kvalitatívnych dôkazov.
112. V súvislosti s odhadom prenesenia na základe kvalitatívnych dôkazov môžu mať osobitný význam interné dokumenty opisujúce cenovú politiku podniku. Pri posudzovaní interných dokumentov by mal súd brať do úvahy skutočnosť, že

75. Regresné analýzy sú podrobne vysvetlené v praktickej príručke, v odsekoch 69 a nasl.

76. Tamže, kapitola II B.

podniky v rôznych odvetviach alebo dokonca v rámci toho istého odvetvia môžu prijať odlišné cenové politiky. V niektorých prípadoch môže mať podnik jasnú politiku alebo zavedenú prax, ktorou sa stanovujú úpravy cien vyplývajúce zo špecifických zmien nákladov. V iných prípadoch sa môže podnik usilovať o dosiahnutie určitých výkonnostných cieľov. Napríklad priamy odberateľ môže uplatňovať osobitné rozpätie na tvorbu cien výrobkov, ktoré dodáva. Táto politika v zásade naznačuje, že zmeny nákladov by sa preniesli.

113. Okrem toho by pri posudzovaní cenových politík mal súd brať do úvahy aj skutočnosť, či sa cenová politika príslušného podniku skutočne vykonala, napríklad zvážením údajov o cenách s cieľom zistiť, či tieto ceny zodpovedajú príslušnej cenovej politike.
114. Príklady vecí, v ktorých vnútroštátne súdy vzali do úvahy kvalitatívne dôkazy, sú uvedené ďalej.

Rámček 6: Odhad prenesenia na základe kvalitatívnych dôkazov – *Cheminova* (2015)

V tomto rozsudku Súdny dvor zistil, že výrobca pesticídov preniesol 50 % počiatočného zvýšenia ceny na nepriamych odberateľov. Toto zistenie bolo založené na ekonomickej teórii, že 50 % zvýšenia ceny sa preniesie, ak je priamy odberateľ monopolným subjektom a pociťuje lineárny dopyt. V tomto prípade sa súd mohol opierať o verejne dostupné trhové štúdie, ktoré vystihujú trh, na ktorom priamy zákazník pôsobil, ako monopolný trh. V správe poskytnutej priamym zákazníkom sa tvrdilo, že trh by mal byť v skutočnosti charakterizovaný ako konkurenčný, a nie ako monopolný. Priamy zákazník napríklad uviedol, že na trhu konkuroval veľký počet výrobkov a že stredne vysoké podiely na trhu naznačovali konkurenčný trh. Avšak vzhľadom na skutočnosti konkrétneho prípadu súd s týmto prístupom nesúhlasil.

Rámček 7: Odhad prenesenia na základe kvalitatívnych dôkazov – *DOUX Aliments* (2014)

V tomto rozsudku Súdny dvor uznal, že žalobca preukázal neexistenciu prenesenia. Zvýšenie ceny sa v tomto prípade týkalo lyzínu, vstupu pri výrobe kurčiat. Súd zistil, že lyzín predstavuje iba 1 % nákladov na výrobu kurčiat a takéto malé zvýšenie nákladov nebolo dostatočné na presvedčenie súdu, že povedie aj k zvýšeniu cien kurčiat. Súd zistil, že ceny reagovali na iné faktory, napr. konkurenciu s ostatnými mäsovými výrobkami a odberateľskú silu. Keď sa dospelo k záveru, že zvýšenie ceny nebolo prenesené na nepriamych maloobchodníkov, súd poukázal na skutočnosť, že kurčatá sa predávali na medzinárodnom a konkurenčnom trhu a že maloobchodné potravinárske reťazce mali významnú odberateľskú silu.

115. Okrem toho pri uplatňovaní porovnávacích metód na odhad zvýšenia ceny súdy niekedy uplatnili aj tzv. bezpečnostnú zľavu, t. j. od hodnôt pozorovaných údajov odpočítali sumu dostatočnú na zohľadnenie neistôt v odhade⁷⁷. Ak vykonanie

77. Pozri aj praktickú príručku, odsek 95.

ekonometrickej analýzy nie je možné, takýto prístup možno použiť aj pri odhade prenesenia. Cieľom takéhoto prístupu je vylúčiť vplyvy na posudzovanú premennú, napríklad cenu ponúkanú nepriamym zákazníkom, z iných možných faktorov.

4.3.1.3. Výzvy

116. Pri odhade cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením môže súd osobitne zvážiť techniky, ktoré v čo najväčšej možnej miere kontrolujú iné faktory než ten, ktorý vyplýva z tohto porušenia. Takouto technikou je metóda rozdielu v rozdieloch. Vyžaduje si informácie alebo údaje z porovnateľného trhu (napríklad iného geografického trhu) a údaje o časových radoch z trhu ovplyvneného prenesením. Súd by však mal vedieť, že existujú potenciálne výzvy, ktoré môžu ovplyvniť, aké platné môžu byť porovnávacie metódy.
117. Ako už bolo vysvetlené, porovnateľný trh je v ideálnom prípade podobný trhu, na ktorom došlo k porušeniu, ale sám nie je ovplyvnený porušením. Odberatelia na každom z týchto trhov však často používajú rovnaký vstup. V takom prípade by mohlo byť ťažké nájsť nedotknutý porovnateľný trh. Najmä ak sa rozsah porušenia vzťahuje na širokú geografickú oblasť, je pravdepodobné, že ovplyvnené mohli byť aj výrobky podobné dotknutému výrobku a obsahujúce rovnaký vstup. To môže sťažiť nájsť vhodného porovnateľného trhu.
118. Za iných okolností môže byť porovnateľný trh nepriamo ovplyvnený počiatocným zvýšením ceny. V štylizovanom príklade kartelu s med'ou uvedenom na **Error! Reference source not found.** dodávateľ káblových zväzkov B₁ nakupuje med' od porušiteľa A₁. Napriek tomu, že dodávateľ káblových zväzkov B₂ na porovnateľnom trhu nenakupuje od porušiteľa A₁, dodávatelia káblových zväzkov B₂ a B₁ môžu byť konkurenti na tých istých geografických trhoch. To znamená, že ak dodávateľ káblových zväzkov B₁ zvýši svoje ceny v reakcii na počiatocné porušenie, zvýšiť ceny môžu aj jeho konkurenti. V tomto prípade cena, ktorú dodávateľ káblových zväzkov B₂ ponúka, mohla byť nepriamo ovplyvnená porušením a v dôsledku toho nemusí byť vhodným porovnávacím prvkom⁷⁸.
119. Pokiaľ ide o porovnanie v priebehu času, určiť s dostatočnou presnosťou obdobie, v ktorom bol trh bol ovplyvnený týmto porušením, môže byť náročné. Strany môžu predložiť rozhodnutie vydané orgánom na ochranu hospodárskej súťaže, v ktorom sa stanovuje obdobie porušenia, teda uvádzajú sa dátumy, kedy sa porušenie začalo a skončilo. Toto obdobie však nemusí zodpovedať obdobiu, v ktorom bol trh skutočne ovplyvnený porušením. Okrem toho je dôležité poznamenať, že určenie dátumov, či už obdobia porušenia, alebo obdobia, počas ktorého bol trh ovplyvnený, môže mať výrazný vplyv na výsledok analýzy.
120. Ako už bolo uvedené, účinok porušenia nemusí byť v skutočnosti obmedzený na obdobie stanovené v tomto rozhodnutí⁷⁹. Na jednej strane dátum začiatku určený orgánom na ochranu hospodárskej súťaže môže byť po dátume skutočného začiatku porušenia, napríklad z dôvodu nedostatku spoľahlivých dôkazov. Na druhej strane dátum ukončenia stanovený v rozhodnutí o porušení môže byť skorší ako dátum skutočného porušenia.

78. Tento účinok je podobný účinkom cenového dáždika uvedeným v bode **Error! Reference source not found.**

79. Pozri aj praktickú príručku, odsek 43.

121. Účinky porušenia okrem toho nemusia byť obmedzené na dĺžku trvania porušenia. Je možné, že porušenie ovplyvní dotknutý trh aj po skončení konania, ktoré je zakázané podľa práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. To sa môže týkať najmä oligopolných trhov, ak informácie zhromaždené počas porušenia umožňujú dodávateľom určitého výrobku prijať na trvalo udržateľnom základe po ukončení porušovania opatrenia, ktoré sú zamerané na predaj za vyššiu cenu než konkurenčná cena, t. j. ktorá by bola účtovaná v prípade, keby k porušeniu nedošlo, a to bez toho, aby sa podieľali na postupoch, ktoré sú zakázané právom EÚ v oblasti hospodárskej súťaže⁸⁰.
122. Porovnanie môže okrem toho výrazne ovplyvniť aj možnosť, že odberatelia na rôznych úrovniach dodávateľského reťazca môžu prenesenie zvýšenia ceny uskutočniť neskôr⁸¹. Znárodnuje sa to na príklade kartelu s med'ou uvedenom v **Error! Reference source not found.** Predpokladajme, že výrobca automobilov C každoročne rokuje o cenách s dodávateľom káblových zväzkov B. Dodávateľ káblových zväzkov B upravuje ceny iba raz ročne po ukončení rokovaní s výrobcem automobilov C. Ak sa tesne po ukončení rokovaní medzi dodávateľom káblových zväzkov a výrobcem automobilov vytvorí kartelová dohoda o určovaní cien na trhu s med'ou, dodávateľ káblových zväzkov bude mať možnosť preniesť zvýšenie ceny medzi na svoju vlastnú cenu až po uskutočnení nasledujúcich každoročných rokovaní.
123. Z tohto dôvodu môže oneskorenie prenesenia na nižšie stupne dodávateľského reťazca viesť k ťažkostiam pri rozhodovaní o príslušnom období na porovnanie cien počas porušenia a pred ním alebo počas porušenia a po ňom (alebo v oboch prípadoch). Súd môže upraviť analýzu tým, že zväží povahu každého prípadu, napríklad analýzou cenovej politiky strán, a na základe toho zavedie určitý časový posun pri analýze modelov tvorby cien na rôznych úrovniach dodávateľského reťazca.

4.3.2. *Nepriame prístupy – odhad miery prenesenia*

4.3.2.1. Prehľad

124. V predchádzajúcej časti sa opisujú metódy a techniky na priamy odhad cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením. Priama metóda je vo všeobecnosti vhodnejšia, ak je realizovateľná a primeraná. Dôvodom je jasná výhoda priamej metódy spočívajúca v tom, že umožňuje odhad prenesenia na základe *skutočných* cien stanovených priamym alebo nepriamym odberateľom počas obdobia porušenia. Okrem iného sa však opiera o dostupnosť údajov o týchto cenách. Takéto informácie môžu byť k dispozícii v mnohých prípadoch. Ak však informácie o skutočných cenách nemožno predložiť súdu, napríklad ak súd zistí, že sprístupnenie takýchto informácií je neprimerané vzhľadom na hodnotu nároku v danom prípade, prenesenie možno odhadnúť *nepriamo*.

80. Pozri aj praktickú príručku, odsek 153. Napríklad vec, v ktorej vnútroštátny súd rozhodol, že ceny účtované v priebehu piatich mesiacov po ukončení porušovania boli ešte stále ovplyvnené kartelom, pozri rozsudok vyššieho krajského súdu v Karlsruhe z 11. júna 2010 vo veci 6 U 118/05, citovaný aj v praktickej príručke, v odseku 44.

81. Okrem toho si podniky môžu byť vedomé rizika, že budú čeliť žiadostiam o náhradu škody a že rozsah takejto žiadosti sa môže odhadnúť na základe ceny po porušení. Môžu teda mať motiváciu zachovať úroveň cien po ukončení porušovania predpisov.

NÁVRH

125. Tento nepriamy prístup sa môže vykonávať na základe analýzy toho, ako predchádzajúce zmeny nákladov spoločnosti ovplyvnili jej ceny pred alebo po období porušenia. Napríklad v prípade kartelu s med'ou uvedenom v bode **Error! Reference source not found.** možno mieru prenesenia odhadnúť analýzou toho, ako historické zmeny nákladov na med' ovplyvnili cenu káblových zväzkov. Jednoducho povedané, ak po náraste nákladov na med' o 10 EUR nasleduje zvýšenie cien káblových zväzkov o 5 EUR, miera prenesenia sa odhaduje na 50 %. Na stanovenie odhadu prenesenia počas obdobia porušenia by potom súd mohol spojiť túto odhadovanú mieru prenesenia s informáciami o zvýšení ceny a predaji.
126. Nepriama metóda však nie je bez rizík a v niektorých prípadoch dokonca prináša zavádzajúce výsledky. Je to preto, lebo pri použití nepriamej metódy odhadovania prenesenia súd nemôže preukázať, či sa zvýšenie ceny skutočne prenieslo, a nemôže ani sledovať, či sa zmeny nákladov na dotknutý vstup odrážajú v cenách na nadväzujúcich trhoch. Preto je veľmi dôležité, aby si súd uvedomil, že nepriama metóda sa opiera o domnienku, že počas obdobia porušenia sa zmeny cien vstupov odrážajú v cenách na nadväzujúcich trhoch. Ak je táto domnienka nesprávna, môže tento prístup priniesť odhady, ktoré sú zavádzajúce v tom, že poukazujú na prenesenie zvýšenia ceny tam, kde v skutočnosti k žiadnemu nedošlo.
127. Pri použití nepriamej metódy by sa súd mal usilovať odhadnúť prenesenie na základe toho, ako sa zmeny v nákladoch na dotknutý vstup v minulosti odzrkadlili v cenách na nadväzujúcich trhoch. Ak však takéto informácie nie sú k dispozícii, súd sa môže pozrieť na vývoj ďalších zložiek hraničných nákladov odberateľa a analyzovať, ako takéto zmeny nákladov ovplyvňujú následné ceny. V hypotetickom prípade uvedenom v bode **Error! Reference source not found.** a ďalej upravenom a uvedenom v bode **Error! Reference source not found.** to znamená, že súd by mohol zvážiť analýzu vzťahu medzi cenou káblových zväzkov a nákladmi na plasty (bez vplyvu porušenia) a odhadnúť mieru prenesenia založenú na druhom uvedenom vzťahu.
128. Vo väčšine prípadov sa predmetné porušenie týka nákladov na vstup, ktoré tvoria len jednu zložku hraničných nákladov odberateľa. Dodávateľ káblových zväzkov môže napríklad zaplatiť viac za med', ak má porušenie vplyv na med'. Náklady na med' však budú predstavovať len časť celkových hraničných nákladov.
129. Ak vstup ovplyvnený porušením predstavuje len veľmi malú časť hraničných nákladov, v údajoch odberateľa o cene možno len ťažko zistiť hoci aj výrazné zvýšenie nákladov na tento vstup, a to aj keď je prenesené v plnom rozsahu. Hoci alternatívnym prístupom môže byť odhad miery prenesenia na základe zmien v nákladoch na významnejšie vstupy, a nie len v nákladoch na ovplyvnené menej významné vstupy, takýto prístup je založený na silnom predpoklade, že zvýšenie hraničných nákladov sa preniesie v rovnakej miere bez ohľadu na zdroj zvýšenia nákladov. Okrem toho ak sa priamou metódou, teda odhadom založeným na skutočnej cene, nezistí žiadne štatisticky významné prenesenie, možno to považovať za dôkaz podporujúci hypotézu, že v skutočnosti nedošlo k žiadnemu preneseniu. Inými slovami, ak sa priamou metódou zistí, že nedošlo k preneseniu, nie je to sám osebe platný alebo dostatočný argument na prijatie nepriamej metódy.
130. Ako je vysvetlené v dodatku 1, existujú dobré dôvody aj na to, prečo podniky nemusia vždy preniesť malé zmeny vo svojich hraničných nákladoch, aspoň nie v krátkodobom horizonte, aj keby preniesli väčšie zmeny nákladov. Preto nie je možné legitímne predpokladať, že miera prenesenia bude pri rôznych zmenách

vstupných nákladov podobná. Jedným z vysvetlení môže byť fakt, že podniku môžu vzniknúť tzv. adaptačné náklady, a preto pred zmenou svojich cien uprednostňuje čakanie, kým sa nárast hraničných nákladov neakumuluje nad určitú prahovú hodnotu. Ďalším vysvetlením by mohlo byť, že priamy odberateľ nemusí zistiť, že došlo k významnej zmene vstupných nákladov.

131. Pri posudzovaní nepriamych dôkazov o vývoji nákladových položiek súvisiacom s prenesením, ktorý nie je ovplyvnený zvýšením ceny, by vnútroštátny súd mal v osobitných prípadoch zohľadniť aj kvalitatívne dôkazy preukazujúce, že prenesenie malého zvýšenia nákladov je v súlade s obchodnou praxou priameho alebo nepriameho odberateľa.

4.3.2.2. Metódy

132. Nepriamy prístup vyžaduje informácie o počiatočnom zvýšení ceny a príslušnej miere prenesenia. Ako východiskový bod môže byť odhad zvýšenia ceny už stanovený v inom konaní alebo môže byť vyvodенý z predošlých súdnych vecí. Ak nie je k dispozícii žiaden predchádzajúci odhad zvýšenia ceny, súd môže zvážiť techniky uvedené v praktickej príručke⁸². V takých prípadoch môže súd na žiadosť žalobcu nariadiť sprístupnenie príslušných údajov od porušiteľa.
133. Výhodou *priamej* metódy je, že umožňuje vytvorenie alternatívy. Ako sa uvádza v bode **Error! Reference source not found.**, účelom tohto výkonu je izolovať účinok porušenia od iných faktorov ovplyvňujúcich cenu. Aj keď *nepriama* metóda takýto prístup neumožňuje, stále je dôležité kontrolovať faktory, ktoré nesúvisia s porušením. Jedným prístupom môže byť použitie kvantitatívnych techník, napríklad regresnej analýzy⁸³. Napríklad v prípade kartelu s medzou môže súd vziať do úvahy analýzu vzťahu medzi cenami účtovanými dodávateľom káblových zväzkov a zmenami vo vstupných nákladoch káblových zväzkov. Cenu na nižšej úrovni však môžu ovplyvniť aj iné faktory, napr. cena káblových zväzkov môže byť ovplyvnená aj fluktuáciami v dopyte výrobcov automobilov. Ak súd nezohľadní takéto dodatočné faktory, odhadovaná miera prenesenia bude s najväčšou pravdepodobnosťou skreslená.
134. Regresná analýza si obvykle vyžaduje veľké množstvo údajov o nákladoch a cenách. Preto na účely odhadu miery prenesenia môže súd alternatívne zvážiť, či by primeraný odhad miery prenesenia v danej veci mohli poskytnúť odhady z iných zdrojov. Príkladom takýchto iných zdrojov môžu byť miery prenesenia zistené v iných veciach týkajúcich sa rovnakého odvetvia alebo v iných odvetviach, akademické štúdie relevantné pre odvetvie v danej veci alebo dôkazy poskytnuté v svedeckých výpovediach. Ide o obzvlášť vhodnú alternatívu, ak potrebné údaje nie sú k dispozícii alebo ak kvantitatívne metódy nezahŕňajú relevantné kontrolné faktory.
135. Je však dôležité, aby si súd uvedomil, že odhady vychádzajúce z iných zdrojov sú spojené s rizikom, že nezohľadnia faktory relevantné pre mieru prenesenia v danej veci. Môže byť dôležité zvážiť najmä metodiku, z ktorej vychádza odhad zistený v iných zdrojoch, a citlivosť akéhokolvek výsledku na možné rozdiely medzi takýmto odhadom a mierou prenesenia v danej veci. Na tento účel môže súd

82. Pozri praktickú príručku, odsek 26 a nasl.

83. Pojem regresnej analýzy je podrobne vysvetlený v kapitole II ods. 2 praktickej príručky.

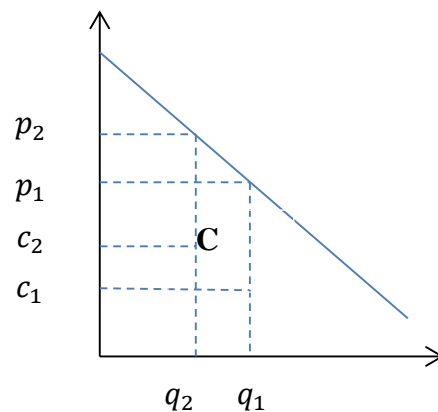
zohľadniť príslušné poznatky z ekonomickej teórie, ako sa vysvetľuje v oddiele **Error! Reference source not found.** a v dodatku 1, napríklad stupeň hospodárskej súťaže. Ak existujú len obmedzené informácie, napr. o rôznych trhových podmienkach alebo o tom, ako bola určená miera prenesenia, nepriama metóda nemusí byť vhodná.

4.4. Kvantifikácia a odhad objemových efektov

4.4.1. Úvod

136. Ako sa uvádza v bode **Error! Reference source not found.**, obeť porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže majú právo na plnú náhradu škody. Ak sa prenesenie zohľadňuje bez objemového efektu, podceňuje sa tým skutočná škoda. Preto je odhad objemového efektu rovnako nevyhnutný ako odhadnutie cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením⁸⁴.
137. Ako je znázornené na **Error! Reference source not found.**, objemový efekt znamená ušlý zisk v dôsledku zníženého predaja, ktorý je výsledkom prenesenia, t. j. nižší objem predaja v dôsledku zvýšenia ceny. V postupnom prístupe uvedenom v bode **Error! Reference source not found.** je tretím krokom pri úplnej kvantifikácii škody v dôsledku zvýšenia ceny odhad rozsahu objemového efektu.

Obrázok 4: Objemový efekt

138. Objemový efekt zodpovedá rozdielu medzi q_1 a q_2 . Ušlý zisk zo straty predaja je daný oblasťou C, ktorá sa získa vynásobením tohto strateného objemu ziskovým rozpätím ($p_1 - c_1$) dosiahnutým odberateľom v alternatívnom scenári, t. j. rozpätím, ktoré by odberateľ získal v prípade neexistencie daného porušenia bez prenesenia.
139. Odhad objemového efektu si vyžaduje posúdenie dvoch faktorov, konkrétne i) zmeny kvantity v dôsledku zvýšených cien a ii) alternatívneho rozpätia. Odhad týchto faktorov si vyžaduje údaje o iných parametroch, než sú parametre potrebné na odhad cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením. Dostupnosť údajov je tiež rozhodujúcim prvkom, ktorý má súd pri posudzovaní objemového efektu zväžiť.

84. Vnútroštátne sudy v EÚ v niekoľkých prípadoch potvrdili význam odhadu objemového efektu. Napríklad vo veci U 2014/15, Oberlandsgericht Karlsruhe, 2016, nemecký súd konštatoval, že prenesenie zvýšenia ceny môže následne viesť k zníženiu množstva predaného priamym odberateľom.

NÁVRH

V závislosti od dostupných údajov sa môžu použiť rôzne metódy. Tieto metódy sú podrobnejšie opísané ďalej.

4.4.2. Priamy prístup

4.4.2.1. Potrebné údaje/informácie

140. Priamy prístup na účely odhadu objemového efektu si vyžaduje informácie o i) sledovanom množstve, ktoré predáva podnik ovplyvnený zvýšením ceny, ii) alternatívnom predanom objeme a iii) rozpätí ceny a nákladov, ktoré by odberateľ dosiahol, keby nedošlo k porušeniu. Súd môže na žiadosť druhej strany nariadiť sprístupnenie takýchto údajov od príslušného odberateľa. Je však dôležité poznamenať, že zistené rozpätie ceny a nákladov nie je príslušné rozpätie potrebné na odhad objemového efektu. Napríklad ak odberateľ prenesie polovicu zvýšenia ceny, zníži sa jeho rozpätie, čo znamená, že zistené rozpätie bude menšie ako alternatívna miera. V tomto prípade by použitie zisteného rozpätia podhodnotilo veľkosť objemového efektu.
141. Súd by si mal okrem toho byť vedomý toho, že príslušné rozpätie na odhad objemového efektu nemusí nevyhnutne zodpovedať štandardným mieram účtovného rozpätia podniku, ako sú napríklad „príjmy pred započítaním úrokov a daní“ (EBIT) alebo čistý príjem podniku.
142. Príslušné rozpätia na posúdenie objemových efektov sú definované cenami príslušných výrobkov, od ktorých sa odpočítajú ušetrené náklady, teda náklady, ktoré boli ušetrené v dôsledku zníženia výstupu. Preto okrem posúdenia toho, ktoré náklady sa považujú za zbytočné, môže súd nariadiť sprístupnenie cien príslušných výrobkov. V tejto súvislosti môže nariadiť aj sprístupnenie interných dokumentov obsahujúcich informácie o rozpätiach príspevku, ktoré kupujúci používa na svoje vlastné rozhodnutia o cene.

4.4.2.2. Metódy a výzvy

143. Ušlý zisk spojený s objemovým efektom možno odhadnúť priamo vynásobením alternatívneho rozpätia znížením objemu predaja vyplývajúceho z prenesenia zvýšenia ceny.
144. Použitím príslušných údajov od žalobcu môže súd zvážiť uvedené porovnávacie techniky na odhad alternatívneho rozpätia a alternatívneho množstva. Keďže pozorované ziskové rozpätie a množstvo môžu byť ovplyvnené inými faktormi, ktoré nesúvisia s porušením, v mnohých prípadoch bude potrebné takéto dodatočné faktory kontrolovať. Na kontrolu faktorov, ktoré nesúvisia s porušením, by sa mal preto súd snažiť využiť jeden z uvedených prístupov, napríklad vypracovanie regresnej analýzy.
145. Ak údaje potrebné na vykonanie prístupu rozdielu v rozdieloch nie sú k dispozícii, súd môže zvážiť iné opísané techniky, t. j. porovnanie naprieč trhmi alebo porovnanie v priebehu času. Ak sa však takéto techniky používajú, je dôležité vypracovať aj spoľahlivú alternatívu, berúc do úvahy faktory, ktoré sa líšia medzi rôznymi trhmi alebo časovými obdobiami.
146. Porovnávacie metódy spočívajú v predpoklade, že referenčné obdobie alebo referenčný trh sú dostatočne podobné, najmä pokiaľ ide o charakteristiky trhu,

ktoré sú dôležité pre ziskové rozpätia, ako napríklad úroveň hospodárskej súťaže na trhu alebo štruktúra nákladov dodávateľov. Tieto predpoklady sa nedajú ľahko overiť, keďže je pravdepodobné, že rozpätia podniku sa určia veľkým počtom faktorov a strategických rozhodnutí.

4.4.3. Prístup pružnosti

147. Objemový efekt možno odhadnúť aj kombináciou zvýšenia cien pozorovaného v dôsledku cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením s odhadom cenovej citlivosti príslušného dopytu. Ako už bolo uvedené, cenová citlivosť dopytu určuje silu vzťahu medzi cenou a dopytom. Napríklad ak je zvýšenie ceny vo výške 1 EUR spojené s významným znížením nakúpeného množstva, dopyt sa považuje za cenovo citlivejší, než keď je zníženie nakúpeného množstva menej dôležité pri rovnakom zvýšení ceny vo výške 1 EUR. Takzvaná cenová pružnosť dopytu ukazuje percentuálnu zmenu požadovaného množstva spojenú s jednoperceným nárastom ceny.

4.4.3.1. Metódy a potrebné informácie

148. Pokles objemu znázornený poklesom predaja z q_1 na q_2 na **Error! Reference source not found.** bude vo všeobecnosti ovplyvnený vlastným zvýšením ceny zo strany podniku, ako aj zmenami cien konkurentov.⁸⁵ Pre rozsah straty objemu sa preto bude vyžadovať posúdenie toho, ako prenesenie ovplyvnilo ceny všetkých konkurentov na trhu, ako aj citlivosť dopytu na tieto zmeny cien. Pri použití tejto metódy sa objemový efekt⁸⁶ odhaduje vynásobením straty objemu alternatívnym rozpätím.
149. Požiadavky na údaje pri odhade objemového efektu použitím prístupu pružnosti budú závisieť od toho, či príslušné podniky sú rovnako ovplyvnené zvýšením ceny, t. j. či ide o zvýšenie ceny v celom odvetví. V takom prípade by sa každá strata predaja obvykle týkala výrobkov a podnikov mimo trhu. Okrem toho objemové efekty vlastnej cenovej pružnosti a krížovej cenovej pružnosti by sa mohli zachytiť trhovou cenovou pružnosťou. Za takýchto okolností možno objemový efekt odhadnúť na základe alternatívneho rozpätia, trhovej pružnosti dopytu a pozorovaných cien a množstiev, ktoré sú dané p_1 a q_2 .
150. Alternatívne rozpätie možno odhadnúť aj použitím priameho prístupu. Kvantitatívny odhad trhovej pružnosti dopytu si môže vyžadovať obrovské množstvo údajov o cenách a množstvách, ktoré v konkrétnom prípade nemusia byť k dispozícii alebo nemusia byť primerané. Za takýchto okolností môže súd považovať za dostatočné použiť iné zdroje dôkazov, napríklad informácie v predchádzajúcich trhových štúdiách príslušného trhu alebo interné dokumenty obsahujúce informácie o príslušnej pružnosti.⁸⁷
151. Ako je vysvetlené v bode **Error! Reference source not found.** a nasl., podniky môžu mať motiváciu zvýšiť ceny a znížiť výstup aj v reakcii na zvýšenie ceny, ktoré sa týka konkrétneho podniku. V takýchto prípadoch môže byť potrebné odhadnúť vlastnú cenovú pružnosť podniku, ako aj krížovú cenovú pružnosť, t. j.

85. Za predpokladu, že podniky súťažia prostredníctvom cien.

86. Objemový efekt je znázornený oblasťou C na **Error! Reference source not found.** v dodatku 1.

87. Pozri napríklad vec č. U-4-07 – Cheminova/Akzo Nobel, rozsudok z 15. januára 2015.

ako sa mení objem predaja podniku, keď tento podnik zmení svoje vlastné ceny, a ako je objem predaja podniku ovplyvnený zmenami cien iných podnikov pôsobiacich na trhu. Rozsah druhého účinku bude závisieť od toho, či výrobky ponúkané na trhu sú blízkymi substitútmi alebo nie. Ak teda konkurenčné výrobky nie sú blízkymi substitútmi, možno vyvodiť, že reakcie konkurenta pravdepodobne významne neovplyvnia predávaný objem, aj keď tieto účinky nie je možné presne merať, napríklad z dôvodu dostupnosti údajov.

4.4.3.2. Výzvy

152. Pri použití prístupu pružnosti môže súd odhadnúť príslušné parametre pružnosti. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je vytvoriť model dopytu a použiť ekonometriu. Ako je však uvedené vyššie, takýto prístup je náročný, pokiaľ ide o požiadavky na údaje a predpoklady. Ak údaje nie sú k dispozícii a používajú sa iné zdroje, napr. trhové štúdie alebo informácie z predchádzajúcich prípadov, je dôležité poznamenať, že takéto zdroje nemusia byť vhodné, ak sa trh v danej veci líši od trhu opísaného v štúdiách z hľadiska štruktúry trhu. Za takýchto okolností nemusí prístup pružnosti poskytnúť presný odhad objemového efektu.
153. Ako sa uvádza v úvode tohto oddielu o kvantifikácii, tri potenciálne zložky škody vo veci náhrady škody vyplývajú z počiatočného zvýšenia ceny, účinku prenesenia a z objemového efektu⁸⁸. Súd sa môže rozhodnúť odhadnúť tieto tri zložky postupne, pričom kvantifikácia zvýšenia ceny by bola prvý krok, odhad cenového vplyvu súvisiaceho s prenesením druhý krok a odhad objemového efektu súvisiaceho s prenesením tretí krok.

5. PRÍLOHA 1 – EKONOMICKÁ TEÓRIA

5.1. Úvod

154. V tomto dodatku sa podrobnejšie vysvetľujú poznatky z ekonomickej teórie, ktoré sú relevantné v kontexte odhadu prenesenia. Ako sa opisuje v bode **Error! Reference source not found.** a nasl., mieru prenesenia v konkrétnom prípade môžu ovplyvniť rôzne faktory, napríklad povaha vstupných nákladov, ktoré podliehajú zvýšeniu ceny, povaha dopytu po výrobkoch, ktorý pociťuje priamy alebo nepriamy zákazník, povaha a intenzita konkurenčnej interakcie medzi podnikmi na trhu, kde pôsobia priami alebo nepriami zákazníci, a iné prvky, ako podiel rôznych vstupov podniku, ktoré sú ovplyvnené zvýšením ceny alebo časovým horizontom porušenia.

5.2. Vstupné náklady a ich vplyv na rozhodnutia o cenách

155. Ako sa vysvetľuje v bode **Error! Reference source not found.**, počiatočné zvýšenie ceny vedie k nárastu vstupných nákladov pre odberateľov výrobkov alebo služieb so zvýšenou cenou. To, či sú títo odberatelia schopní a ochotní preniesť zvýšenie ceny na svojich vlastných zákazníkov – a ak áno, do akej miery – závisí okrem iných faktorov aj od štruktúry nákladov odberateľov. Ďalej je podrobnejšie vysvetlený vplyv pevných a variabilných nákladov, ako aj štruktúry zmlúv medzi

---

88. Pozri bod **Error! Reference source not found.**

podnikmi na rôznych úrovniach dodávateľského reťazca na mieru prenesenia zvýšenia ceny.

156. Na identifikáciu účinkov prenesenia je dôležité určiť, či sa vstupné náklady, ktoré vzniknú odberateľovi, ktorý čelí zvýšeniu ceny, líšia s množstvom vstupov, ktoré objednáva (t. j. variabilné vstupné náklady) alebo nie (t. j. pevné vstupné náklady). V ekonomickej teórii sa uvádza, že príslušnou kategóriou nákladov pre krátkodobú tvorbu cien sú variabilné náklady alebo presnejšie hraničné náklady, to znamená zvýšenie nákladov, ktoré vznikne pri nákupe jedného dodatočného vstupu (pozri **Error! Reference source not found.** ďalej). Opakom takýchto nákladov sú pevné náklady, ktoré, naopak, obvykle ovplyvňujú dlhodobé strategické rozhodnutia podnikov, ako je účasť na trhu, uvedenie výrobku na trh a úroveň investícií.

Rámček 8: Príklady hraničných a pevných nákladov

Na vysvetlenie pojmov hraničné (variabilné) a pevné náklady je užitočné zvážiť štylizované príklady kartelu s medťou, ktoré boli uvedené v **Error! Reference source not found.**

Napríklad variabilnými nákladmi dodávateľa káblových zväzkov by boli náklady spojené s výrobou jedného dodatočného káblového zväzku. Takéto náklady môžu zahŕňať vstupy potrebné na výrobu dodatočného káblového zväzku (vrátane medi a plastu), náklady na elektrickú energiu a náklady práce spojené s dodatočnou výrobou.

Dodávateľovi káblových zväzkov však vznikajú aj pevné náklady pri ich výrobe, napríklad marketing jeho výrobkov a investície do nových strojov. Tieto náklady nie sú ovplyvnené výrobou jedného dodatočného káblového zväzku, a preto sa považujú za pevné.

157. Príslušným východiskovým bodom pre posúdenie účinkov prenesenia je obvykle vplyv zvýšenia ceny na hraničné alebo variabilné náklady odberateľa.
158. Zmluvy medzi podnikmi na rôznych úrovniach dodávateľského reťazca, v ktorých sa stanovujú podmienky, za ktorých by podniky dodávali svoje výrobky alebo služby odberateľom, sa môžu týkať zložiek považovaných za variabilné alebo pevné náklady. Napríklad niektoré zložky ceny zaplatenej odberateľom často nie sú závislé od kúpeného objemu, na rozdiel od niektorých iných zložiek. Z toho vyplýva, že vo veci náhrady škody zahŕňajúcej nejaké tvrdenie o prenesení je dôležité stanoviť, či sú zložky ceny ovplyvnené porušením pevné alebo nie z pohľadu odberateľa.
159. V krajnom prípade, keď porušiteľ zvýši iba pevnú cenovú zložku, nemožno v krátkodobom horizonte očakávať prenesenie vo forme zvýšenia ceny stanovenej odberateľom na jeho vlastný výrobok. Z dlhodobého hľadiska by však pevné vstupné cenové zložky mohli mať vplyv na strategické rozhodnutia podnikov. Z tohto dôvodu by účinok zvýšených pevných vstupných cien mohol byť relevantný aj z hľadiska prenesenia. Napríklad keby vysoká pevná vstupná cenová zložka stanovená porušiteľmi spôsobila odchod jedného alebo viacerých ich priamych odberateľov z trhu, na ktorom pôsobili, znížila by sa konkurencieschopnosť tohto trhu, čo by viedlo k vyšším cenám stanoveným

NÁVRH

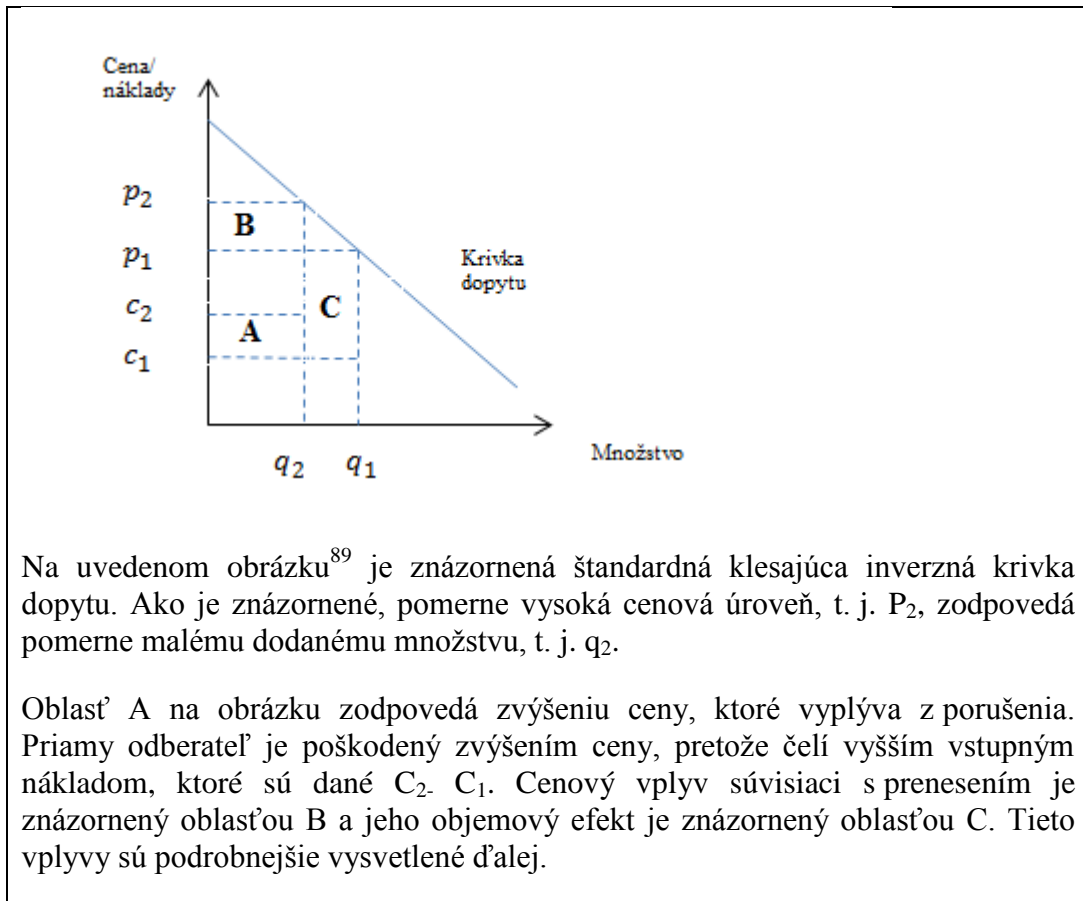
zostávajúcimi odberateľmi. Inými slovami, vyššie vstupné náklady zo zvýšenej pevnej zložky do určitej miery ovplyvňujú ceny aktívnych odberateľov, a preto sa prenášajú aj na nepriameho odberateľa.

160. Časový rámec, počas ktorého sa zohľadňuje oceňovanie, má vplyv na to, či sú náklady kategorizované ako variabilné alebo pevné. V ekonomickej teórii sa vo všeobecnosti naznačuje, že čím dlhší je príslušný časový rámec, tým väčší je podiel celkových nákladov, ktoré by sa mali považovať za variabilné. Inými slovami, určitú kategóriu nákladov, ktorá sa považuje za pevnú v krátkodobom horizonte, by mohol podnik považovať za variabilnú pri zohľadnení dlhšieho časového rámca. Pri posudzovaní príslušného časového rámca v konkrétnom prípade môže súd brať do úvahy informácie z interných dokumentov strany, napr. informácie o tom, ktoré náklady berú podniky do úvahy pri svojich vlastných rozhodnutiach o cene.
161. Úvahy o pevných a variabilných nákladoch majú pre súd osobitný význam, keď sa odhaduje objemový efekt, keďže odhad tohto vplyvu si vyžaduje posúdenie rozpätia podnikov zapojených do danej veci.

5.3. Charakteristiky dopytu a vzťahy s cenami

162. Ďalším faktorom rozhodujúcim pre odhad vplyvov prenesenia je povaha dopytu, ktorý pociťujú priami odberatelia na trhu, na ktorom pôsobia. V ekonomike je vzťah medzi dopytom a cenovou úrovňou dôležitým faktorom pri opise fungovania trhu. Na každom trhu dopyt znamená množstvo predmetných tovarov alebo služieb, ktoré by odberatelia na tomto trhu nakupovali na určitej cenovej úrovni.
163. Najčastejšie je spojenie medzi dopytom a cenovou úrovňou záporné. To znamená, že čím je vyššia cenová úroveň, tým je nižšie celkové množstvo výrobkov, ktoré sú odberatelia na trhu ochotní kúpiť. Cenová citlivosť dopytu určuje silu vzťahu medzi cenou a dopytom. Napríklad ak je zvýšenie ceny vo výške 1 EUR spojené s významným znížením nakúpeného množstva, dopyt sa považuje za cenovo citlivejší, než keď je zníženie nakúpeného množstva menej dôležité pri rovnakom jedno-eurovom zvýšení ceny.

Obrázok 5 Krivka dopytu

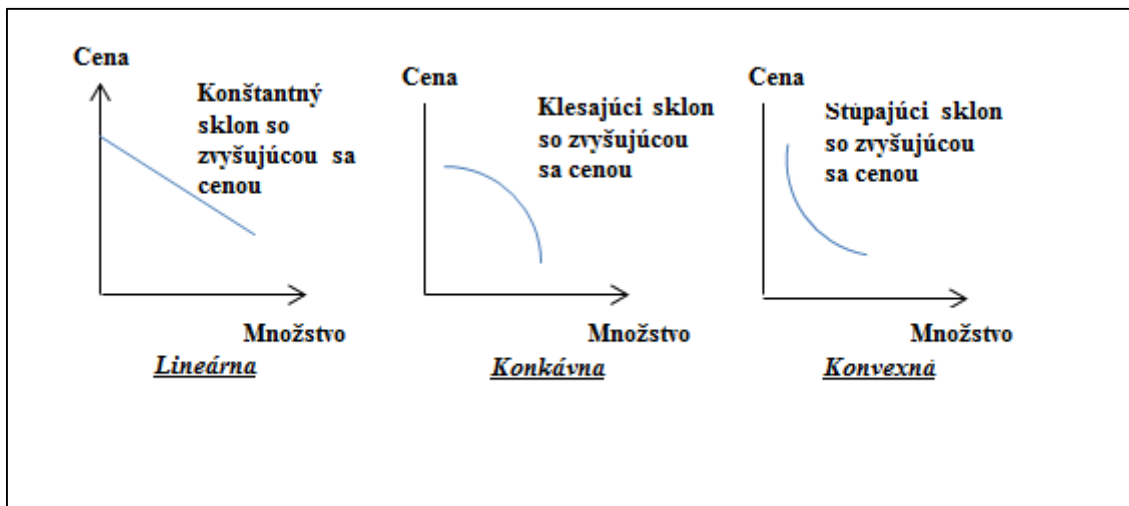
164. Obvykle používaný súhrn vlastnej cenovej citlivosti dopytu je takzvaná cenová pružnosť dopytu. Cenová pružnosť dopytu ukazuje percentuálnu zmenu množstva dopytu spojenú s jednoperceným nárastom ceny. Napríklad vlastná cenová pružnosť dopytu podniku na úrovni $-0,5$ znamená, že jednopercený nárast ceny súvisí s $0,5$ percentným poklesom dopytu. Pružnosť na úrovni $-0,2$ na druhej strane znamená len $0,2$ percentné zníženie dopytu na jednopercené zvýšenie ceny. V druhom uvedenom prípade sa dopyt považuje za menej pružný ako v predchádzajúcom prípade, teda je menej cenovo citlivý, pretože kupované množstvo reaguje na zvýšenie ceny menej výrazne.
165. V rámci prenesenia z priameho odberateľa na nepriameho odberateľa je v centre záujmu dopyt, ktorý pociťuje priamy odberateľ. Nepriami odberatelia by v reakcii na zvýšenie ceny priamym zákazníkom mohli znížiť svoj dopyt. Pri žalobe o náhradu škody pred vnútroštátnym súdom v dôsledku porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže môže toto zvýšenie ceny vyplývať z prenesenia časti alebo celého zvýšenia vstupných nákladov z priameho odberateľa na nepriameho odberateľa.

89. Na obrázku sú znázornené ceny (vertikálna os) ako funkcia požadovaného množstva (horizontálna os). Táto krivka dopytu sa často označuje ako „inverzná krivka dopytu“, zatiaľ čo krivka, ktorá zobrazuje dopyt na vertikálnej osi ako funkciu cien na horizontálnej osi sa jednoducho označuje ako „krivka dopytu“. V nasledujúcich grafických príkladoch sú zobrazené inverzné krivky dopytu. V záujme zjednodušenia vyjadrovania sa však označujú ako „krivky dopytu“.

166. Rozsah objemového efektu je priamo ovplyvnený cenovou citlivosťou dopytu. Je to preto, lebo cenová citlivosť určuje zníženie dopytu po zvýšení ceny. Pri danom zvýšení ceny je zníženie výstupu tým väčšie, čím je dopyt cenovo citlivejší. Z toho dôvodu objemový efekt, teda ušlý zisk zákazníka porušiteľa v dôsledku zníženia výstupu (dopytu), úzko súvisí s cenovou citlivosťou dopytu.
167. Rozsah prenesenia, a teda aj veľkosť účinkov prenesenia, takisto súvisí so vzťahom medzi dopytom a cenovou úrovňou. V tomto prípade však cenová citlivosť dopytu nie je priamo relevantná. Je to skôr zmena cenovej citlivosti dopytu pri zmenách cenovej úrovne. Táto zmena cenovej citlivosti vzhľadom na cenovú úroveň sa označuje ako zakrivenie dopytu.
168. Zakrivenie dopytu je miera, v akej sa mení citlivosť dopytu pri zmenách cien alebo výstupu. Keď je krivka dopytu lineárna, ako je znázornené vľavo v rámečku 9 ďalej, nemá žiadne zakrivenie a sklon je konštantný. V prípade konvexného dopytu, ktorý je znázornený vpravo v rámečku 9 ďalej, sa dopyt stáva menej citlivým na zmeny cien pri náraste ceny. To môže nastať, ak sú výrobky alebo služby ovplyvnené zvýšením ceny charakterizované ako základný tovar. Príkladom môže byť dopyt po pitnej vode, pretože zákazník môže byť čoraz menej citlivý na zvýšenie cien, keďže dostupné množstvo je znížené.
169. Naopak, ak je krivka dopytu konkávna, ako je znázornené v strede **Error! Reference source not found.**, dopyt sa stáva citlivejším na zmeny cien pri náraste ceny. Mohlo by to nastať napríklad vtedy, ak má zákazník k dispozícii náhradný výrobok ovplyvnený zvýšením ceny. Príkladom môže byť dopyt po benzíne. Na určitej cenovej úrovni môžu zákazníci prestať používať vozidlá jazdiace na benzín a začať používať elektrické vozidlá. To by znamenalo, že dopyt po benzíne sa stane cenovo citlivejším na zmeny cien, keďže sa viac zákazníkov v prípade zvýšenia ceny benzínu preorientuje na inú ponuku.
170. Zakrivenie krivky dopytu môže mať významný vplyv na prenesenie zvýšenia ceny. V prípade danej úrovne hospodárskej súťaže sa prenesenie zvýšenia ceny v celom odvetví zvýši tým viac, čím je konvexnejšia krivka dopytu. Ak je dopyt dostatočne konvexný, miera prenesenia môže presiahnuť 100 percent.

Rámček 9: Zakrivenie dopytu

V závislosti od vlastností trhu môže byť krivka dopytu lineárna, konvexná alebo konkávna, ako je znázornené ďalej. Klesajúci tvar krivky dopytu naznačuje, že vzhľadom na pokles cien budú zákazníci požadovať väčšie množstvo daného výrobku. Sklon krivky dopytu znázorňuje, ako sa dopyt po množstve mení s cenou. Strmšia krivka dopytu znamená, že dopyt je menej citlivý na zvyšovanie cien.

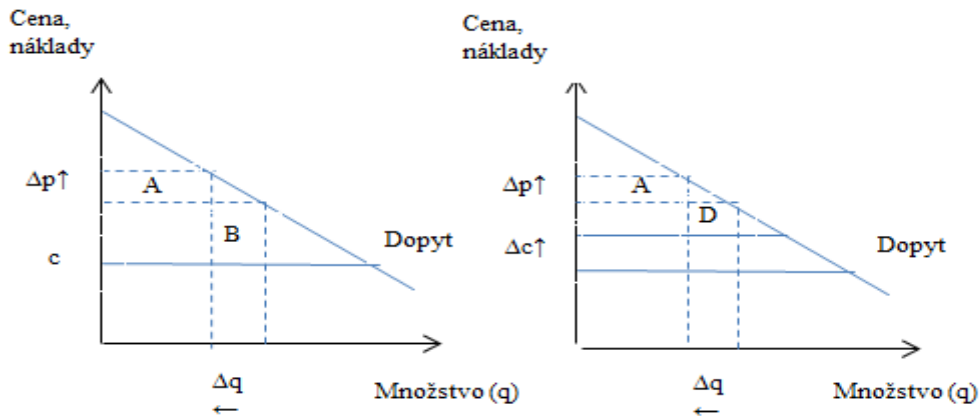

5.4. Rozhodnutia podniku o cene

171. Ako už bolo vysvetlené v bodoch **Error! Reference source not found.** a **Error! Reference source not found.**, motivácia podniku preniesť zvýšenie ceny na svojich zákazníkov závisí od typu dopytu a príslušných nákladov⁹⁰. Podľa ekonomickej teórie podnik upraví ceny iba vtedy, ak sa tým zvýši zisk. Na dosiahnutie vyššej ceny však podnik obvykle musí akceptovať zníženie predaja. Posúdenie kompromisu medzi vyšším ziskom z vyšších cien a nižším ziskom zo zníženého predaja je dôležité na pochopenie rozsahu účinkov prenesenia v žalobách o náhradu škody.
172. Tento kompromis je znázornený štylizovaným spôsobom v **Error! Reference source not found.** ďalej. Ak podnik, napríklad priamy zákazník výrobcu surovín, zvýši ceny, vplyv na zisk z vyšších cien možno znázorniť oblasťou A v ľavej časti **Error! Reference source not found.**. Súvisiaci ušlý zisk vyplývajúci zo zníženia predaja sa rovná oblasti B. Ak je účinok ďalšieho malého zvýšenia ceny taký, že oblasť A sa rovná oblasti B, neexistuje žiadny priestor na dodatočné zisky ďalšími úpravami cien. Ak sa ceny zvýšia nad rámec tohto bodu, ziskové rozpätie stratené v dôsledku výsledného zníženia objemu predaja preváži zvýšené rozpätia získané zo zostávajúceho predaja.
173. Ak priamy odberateľ čelí vyšším nákladom na suroviny, napríklad ak dodávateľia surovín zvýšia ceny v rozpore s článkom 101 ZFEÚ, môže to zmeniť podmienky kompromisu uvedeného v bode **Error! Reference source not found.**. Zvýšenie nákladov priameho odberateľa zníži rozpätia získané z predaja za prevládajúce ceny. Z hľadiska zisku je tak menej nákladné zvýšiť cenu na úkor straty určitého predaja. Ušlý zisk v dôsledku nižšieho predaja, keď sa zvýšili náklady, je oblasť D v pravej časti **Error! Reference source not found.** ďalej. Keďže oblasť D je menšia ako oblasť B, priamy odberateľ má motiváciu zvýšiť cenu v reakcii na zvýšenie nákladov, teda preniesť zmenu nákladov, aspoň do určitej miery.

90. Pozri aj „usmernenia o uplatňovaní článku 81 ods. 3 Zmluvy“ (2004/C 101/08), odsek 98.

Rámček 10 Kompromis medzi zvýšením cien a znížením predaja

5.5. Intenzita hospodárskej súťaže a súvislosť s prenesením

5.5.1. Kontinuita konkurencieschopnosti trhov

174. Na určitej úrovni dodávateľského reťazca môže byť hospodárska súťaž viac či menej intenzívna. Jedným extrémom je, že keď je podnik monopolný na svojej úrovni dodávateľského reťazca, hospodárska súťaž neexistuje. Druhým extrémom je, že hospodárska súťaž medzi podnikmi môže byť veľmi intenzívna (napr. keď veľa podnikov predáva pomerne homogénne výrobky na trhu s nízkymi prekážkami vstupu), takže každý podnik pôsobí ako subjekt, ktorý cenu prijíma a neovplyvňuje trhové ceny, ktoré budú na úrovni alebo takmer na úrovni hraničných nákladov na výrobu. Druhý prípad sa označuje ako dokonalá hospodárska súťaž. Medzi týmito dvomi extrémnymi prípadmi sa nachádza široká škála prechodných scenárov, kde by hospodárska súťaž mohla byť viac či menej intenzívna, v závislosti napríklad od počtu podnikov v odvetví alebo od toho, či výrobky predávané rôznymi podnikmi sú blízkymi substitútmi alebo nie.
175. Takáto konkurencieschopnosť trhu priamo ovplyvňuje prenesenie. V porovnávacom prípade perfektnej hospodárskej súťaže sú nákladové šoky v celom odvetví prenesené vo výške 100 percent na priamych zákazníkov. Preto je v takom prípade potrebné kvantifikovať iba objemové efekty nad rámec zvýšenia ceny. Takáto štylizovaná trhová štruktúra dokonalej hospodárskej súťaže môže fungovať ako porovnávacie kritérium pre súd pri posudzovaní účinkov prenesenia (hoci na skutočných trhoch je menej často pozorovaná).
176. Naproti tomu v rámci monopolu alebo rôznych prechodných scenárov nemusí byť prenesenie zvýšenia ceny 100 percent, ale namiesto toho môže byť pod alebo nad touto prahovou hodnotou. Pri riešení žalôb o náhradu škody pred vnútroštátnymi súdmi za porušenie práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže je preto okrem odhadu zvýšenia ceny vo všeobecnosti relevantný aj odhad prenesenia a objemových efektov, keď sa štruktúra trhu odchytili od porovnávacieho kritéria dokonalej hospodárskej súťaže.
177. Príkladom trhových štruktúr charakterizovaných nedokonalou hospodárskou súťažou je trh s diferencovanými výrobkami. Diferenciácia môže nastať buď

z hľadiska vlastností výrobku, alebo geografie. Napríklad priami odberatelia môžu ponúkať výrobky, ktoré sa od seba líšia ich skutočnou kvalitou, prípadne kvalitou vnímanou zákazníkmi výrobku. Prípadne sa v dôsledku rôzneho umiestnenia priamych odberateľov môžu líšiť náklady na dopravu ponúkaného tovaru pre rôznych zákazníkov (ktorých sídlo sa tiež môže líšiť). Diferenciácia môže viesť k tomu, že výrobky sú navzájom menej než dokonalými substitútmi. Zákazníci nemusia vnímať všetky výrobky ako úplne zameniteľné.

178. Táto menej než dokonalá zameniteľnosť môže viesť k zníženiu konkurenčného tlaku na dodávateľov, ktorí nemusia čeliť konkurentom ponúkajúcim výrazne zameniteľné výrobky. Inými slovami, podľa ekonomickej teórie sa intenzita hospodárskej súťaže zníži, keď sa zvýši diferenciácia výrobkov. Ako je vysvetlené v bodoch **Error! Reference source not found.** a nasl., slabšia hospodárska súťaž zníži mieru prenesenia zvýšenia ceny v celom odvetví, t. j. keď sa zvýši diferenciácia výrobkov priameho odberateľa, miera prenesenia zvýšenia ceny v celom odvetví, ktorej podliehajú, sa priblíži k miere, keď je každý priamy odberateľ monopolným subjektom. Naopak, ak je diferenciácia výrobkov obmedzená, miera prenesenia zvýšenia ceny v celom odvetví bude väčšia.

5.5.2. Zvýšenie ceny a prenesenie týkajúce sa celého odvetvia vs. konkrétneho podniku

179. Prenesenie zvýšenia ceny daným odberateľom voči jeho vlastným zákazníkom sa obvykle líši v závislosti od toho, či aj konkurenti odberateľa sú ovplyvnení zvýšením ceny alebo nie. Ak je zvýšením ceny ovplyvnený jediný odberateľ, prenesenie sa bude nevyhnutne týkať konkrétneho podniku. Naopak, ak sú zvýšením ceny ovplyvnení všetci odberatelia na danej úrovni dodávateľského reťazca, mohla by sa zväziť miera prenesenia pre každý podnik, ale aj prenesenie týkajúce sa celého odvetvia.
180. Ak je ovplyvnený len jeden odberateľ, teda zvýšenie ceny sa týka konkrétneho podniku, účinky prenesenia by mohli byť pomerne obmedzené, najmä ak tento odberateľ nie je schopný ovplyvniť predajné ceny na svojom trhu v dôsledku intenzívneho tlaku zo strany jeho konkurentov.
181. Naopak, ak sú zvýšením ceny ovplyvnené všetky podniky na trhu, teda zvýšenie ceny sa týka celého odvetvia, všetky podniky budú čeliť vyšším vstupným nákladom, čo znamená, že môžu byť schopné preniesť aspoň časť zvýšenia ceny na svojich vlastných zákazníkov. Zvýšenie ceny týkajúce sa celého odvetvia však stále môže rôzne ovplyvniť rôznych konkurentov.

5.6. Niektoré ďalšie faktory ovplyvňujúce prenesenie

182. Na niektorých trhoch predávajú podniky viaceré výrobky, napr. na maloobchodných trhoch s potravinami. Na takýchto trhoch môžu byť výrobky vzájomne prepojené prostredníctvom ich dopytu, napríklad ak predajca predáva konkurenčné značky mnohých kategórií výrobkov. Ak sú výrobky substitútmi, nákladový šok pre jeden výrobok môže ovplyvniť aj ceny iných výrobkov predávaných maloobchodníkom. Zmena ceny iných výrobkov môže zmeniť aj cenu výrobku, ktorý je priamo ovplyvnený nákladovým šokom. Preto účinky takejto spätnej väzby od iných výrobkov môžu zvýšiť počiatočné premietnutie nákladov na trhoch, kde podniky predávajú viac výrobkov.

183. To, do akej miery sa účinok prenesenia pozoruje, môže závisieť aj od časového horizontu, ktorý sa berie do úvahy pri odhadovaní takéhoto účinku. Najmä prenesenie zvýšenia ceny na nižšie stupne dodávateľského reťazca sa môže oneskoriť z viacerých dôvodov. Po prvé, počiatočné zvýšenie ceny môže ovplyvniť len pevné náklady podniku, ktorý čelí zvýšeniu ceny. Hoci príslušným východiskovým bodom pre posúdenie účinkov prenesenia je vplyv zvýšenia ceny na hraničné alebo variabilné náklady odberateľa, zvýšenie pevných nákladov by mohlo ovplyvniť strategické rozhodnutia podniku, a preto aj účinky prenesenia, ako sa vysvetľuje v bode **Error! Reference source not found.**
184. Okrem toho, ako je uvedené v bode **Error! Reference source not found.**, podnikom môžu pri zmene cien vzniknúť tzv. adaptačné náklady, teda náklady spojené s procesom úpravy cien. V takom prípade podnik uprednostní obmedzenie počtu zmien v cenách, ktoré vykoná, a môže preniesť zvýšenie ceny iba po určitom čase, napríklad počká, kým sa zvýšenia hraničných nákladov neakumulujú nad určitú prahovú hodnotu. V niektorých prípadoch môže zvýšenie ceny predstavovať také malé zvýšenie hraničných nákladov, že dotknutý odberateľ vôbec nemusí považovať za výhodné preniesť zvýšenie ceny. Možný vplyv na odhad vplyvov prenesenia z existencie tzv. adaptačných nákladov je podrobnejšie opísaný v bode **Error! Reference source not found.** a nasl.
185. Za určitých okolností môže byť nepriamy odberateľ schopný využiť svoju vyjednávaciu silu na obmedzenie možnosti priameho odberateľa preniesť zvýšenie ceny. Vyjednávacía sila nepriameho odberateľa sa môže označiť ako vyrovnávacia odberateľská sila⁹¹. Odberateľská sila nie je obmedzená len na schopnosť zmeniť dodávateľov, ale napríklad aj integrovať dodávateľskú alebo vyjednávaciu silu kupujúcich.
186. Odberateľská sila vo všeobecnosti nebude brániť preneseniu, ak dôjde k zvýšeniu ceny v celom odvetví, ale ovplyvní stupeň prenesenia. Na jednej strane možno uvažovať o scenári, kde silná odberateľská sila prinúti priamych odberateľov, aby prijali zvýšenie ceny, a tým obmedzili prenesenie. Na druhej strane možno uvažovať aj o scenári, kde silná vyjednávacía sila nepriamych odberateľov prinúti priamych odberateľov, aby mali nulovú prirážku a aby predávali za cenu, ktorá pokrýva len ich hraničné náklady, čo teda vedie k 100 % miere prenesenia v prípade zvýšenia ceny.
187. Keďže miera odberateľskej sily a jej dôsledky na účinky prenesenia budú závisieť od charakteru jednotlivých rokovanií a osobitného kontextu, v ktorom sa uskutočnia, súd môže túto otázku posúdiť v jednotlivých prípadoch.
188. Okrem toho, ak priamy odberateľ, ktorý čelí zvýšeniu ceny, je vertikálne integrovaný do nadväzujúceho maloobchodného trhu, teda pôsobí aj na trhu, kde pôsobia nepriami odberatelia, môže to mať vplyv na motiváciu priameho odberateľa preniesť počiatočné zvýšenie ceny. Pri takomto scenári priamy odberateľ, ktorý čelí zvýšeniu ceny (t. j. zvýšeniu v hraničných nákladoch), obvykle preniesie celé zvýšenie ceny v rámci integrovaného podniku. Miera prenesenia na neintegrovaných nepriamych odberateľov by sa však od tohto vo

91. Posúdenie vyrovnávacej odberateľskej sily je dôležitým faktorom v oblasti kontroly koncentrácií v EÚ. V usmerneniach Komisie týkajúcich sa horizontálnych fúzií, v odseku 64, sa vyrovnávacia odberateľská sila definuje ako vyjednávacía sila, ktorou odberateľ disponuje pri obchodných rokovaniach s predajcom a ktorá je dôsledkom veľkosti odberateľa, jeho obchodnej hodnoty pre daného predajcu a možnosti zmeniť poskytovateľa.

NÁVRH

všeobecnosti líšila, napr. v závislosti od úrovne nákladov alebo ziskových rozpätí rôznych nepriamych odberateľov.

189. V niektorých odvetviach môže byť cena ponúkaná priamym alebo nepriamym odberateľom predmetom regulácie, napr. cenovej regulácie vládnymi agentúrami. Cenová regulácia môže ovplyvniť rozsah prenesenia. Napríklad ak je regulovaná cena stanovená nezávisle od osobitných nákladov na výrobok, ktorý podlieha zvýšeniu ceny pri stanovení ceny, cenový vplyv súvisiaci s prenesením môže byť obmedzený alebo nulový. Ako sa však uvádza v bode **Error! Reference source not found.**, škoda vyplývajúca z porušenia práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže môže ovplyvniť aj necenové faktory. Na druhej strane, ak regulačný orgán pri stanovovaní regulovanej ceny v plnej miere zohľadňuje náklady na výrobok, ktorý podlieha zvýšeniu ceny, miera prenesenia môže byť významná aj na regulovaných trhoch.

6. PRÍLOHA 2 – SLOVNÍK POJMOV

190. V tomto dodatku sa uvádza prehľad ekonomických pojmov používaných v celom usmernení.

- Zakrivenie dopytu: zmena citlivosti dopytu pri zmenách cenovej úrovne.
- Dopyt: množstvo tovarov alebo služieb, ktoré by odberatelia na trhu nakupovali na určitej cenovej úrovni.
- Krivka dopytu: znázornenie vzťahu medzi požadovaným množstvom a cenou výrobku.
- Ekonometrická technika: označovaná aj ako regresná analýza, táto technika je svojou povahou štatistická a pomáha analyzovať vzory vo vzťahu medzi ekonomickými premennými, napríklad ako vývoj nákladov ovplyvňuje vývoj cien na danom trhu.
- Pružnosť dopytu: percentuálna zmena požadovaného množstva v reakcii na jednopercentné zvýšenie ceny.
- Zvýšenie ceny týkajúce sa konkrétneho podniku: zvýšením ceny je ovplyvnený iba jeden odberateľ.
- Pevné náklady: náklady, ktoré sa nemenia v závislosti od množstva vyrobeného výstupu.
- Zvýšenie ceny týkajúce sa celého odvetvia: zvýšením ceny sú ovplyvnení všetci odberatelia na danej úrovni dodávateľského reťazca.
- Hraničné náklady: zvýšenie celkových nákladov, ktoré vyplýva z dodatočnej výrobnnej jednotky.
- Sklon dopytu: pomer zmeny množstva voči zmene cien medzi dvoma bodmi krivky dopytu, ktorých vzdialenosť je ľubovoľne zvolená.

NÁVRH

- Variabilné náklady: náklady, ktoré sa menia v závislosti od množstva vyrobeného výstupu.